

Diss. Tart.

288618

R. V.

TARTU ÜLIKOOLI
KIRJASTU

Johan Tohvert.

6 mail 43

402

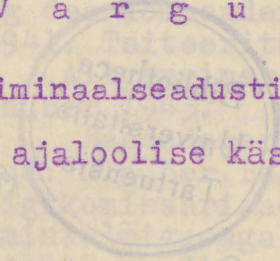
TARTU

Act

2363

V a r g u s

kehtivas kriminaalseadustikus, seoses
võrdleva ja ajaloolise käsitusega.

HOIETU

Tartus 1943.

13. 43 kirjand. kirjeldus
ekv. lunde
Magistritöö

21. Poznošev, I. Kasutatud kirjanduse loend. Ugolovnago prava. Moskva 1912.
22. "Osobennaja častj russkago ugolovnago prava. Ajakiri "Õigus" väljaandes.
- ✓ 1. Demkin, J. 1929. a. Eesti kriminaalseadustik. Üldosa. Tallinn 1931.
- ✓ 2. "Eestis kehtiva õiguse määrus". Amtsblatt 1942 nr.1.
- 3. Foinitski, I. Kurs ugolovnago prava. Častj osobennaja. Petrograd 1916.
- 4. Handwörterbuch der Kriminologie und anderen strafrechtlichen Hilfswissenschaften. Berlin 1933.
- 5. Heindl, R. System und Praxis der Daktyloskopie. Berlin 1927.
- 6. Hinüber, O.L./Tegtmeyer, Werner. Strafrecht unter Berücksichtigung des kommenden Rechts. Allgemeiner Teil Leipzig 1941. Tsiteeritud: Hinüber 1941.
- 7. " " " Allgemeiner Teil. Leipzig 1943. Tsiteeritud: Hinüber 1943.
- 8. " " " Besonderer Teil. Leipzig 1942. Tsiteeritud: Hinüber. Besonderer Teil.
- ✓ 9. "Ida-maa-ala Riigikomissariaadis maaomaste eeskirjade Saksa kriminaalõigusega kohandamise esimene määrus. Amtsblatt 1942 nr.51.
- ✓ 10. Jõeäär, A. Kriminaalseadustik. Tallinn 1929.
- ✓ 11. Kriminaalseadustik. Riigiteataja 1929 nr.56.
- 12. Leesment, Leo. Die Verbrechen des Diebstahls und des Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter. Tartu 1931.
- 13. Liszt, Franz. Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Berlin und Leipzig 1921.
- ✓ 14. Matto, K. Kriminaalkohtupidamise seadustik kommentaari-dega. Tallinn 1934.
- 15. Mezger, E. Strafrecht. München und Leipzig 1931.
- 16. Minc, P. Kurs ugolovnago prava. Osobennaja častj. Riga 1925.
- 17. Olshausen, J. Kommentar zum Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich. Berlin 1927.
- 18. " " " Berlin 1942.
- 19. Paerand, K. Vargus KrS järgi. Ajakiri "Õigus" 1936 nr.2.
- 20. Pärli, Br. Süütegude kordamine vastutust raskendava asjaoluna KrS järgi. Ajakiri "Õigus" 1935 nr.10.

Tarvitatud lühendeid.

- 21. Poznõšev, S. Osnovnõja načala nauki ugolovnago prava. Moskva 1912.
- 22. " ja Osobennaja častj russkago ugolovnago prava. Moskva 1909.
- 23. Riigikohtu otsused. Ajakiri "Õigus'e" väljaandes.
- 24. Saarmann, K. KrS. §§ 553 ja 554. Ajakiri "Õigus" 1935 nr. 2.
- 25. Saarmann, K. / Matto, K. Kriminaalseadustik, kommenteeritud väljaanne. Tallinn 1937.
- 26. Sergejevski, N. Russkoe ugolovnoe pravo. St. Peterburg 1908.
- 27. Schönke, Adolf. Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich. Kommentar. München und Berlin 1942.
- 28. Šramčenko, M. / Sirkov, V. Ustav ugolovnago sudoproisvodstva. Riga 1923.
- 29. Schwarz, Otto. Strafgesetzbuch. München und Berlin 1942.
- 30. Tagantsev, N. Ugolovnoe uloženie 1903. Riga 1922.
Tsiteeritud: Tagantsev UNS.
- 31. " Uloženie o nakazanijah ugolovnõh i ispraviteljnõh. St. Peterburg 1913. Tsit.: Tagantsev NS.
- 32. " Ustav o nakazanijah nalagajemõh mirovõmi sudjami Politseikooli tõlkes. Tallinn (aastarvuta).
Tsiteeritud: Tagantsev RNS.
- 33. Talberg, Dm. Nasiljstvennoe pohlštšenie imuštšestva po russkomu pravu. St. Peterburg 1880.

Tarvitatud lühendeid.

- j. -jagu.
- j.t. - ja teised.
- KKS. - Kriminaalkohtupidamise seadustik.
- KrS. - Kriminaalseadustik.
- lg. - lõige.
- nn. - nõnda nimetatud.
- NS. - Uloženie o nakazaniyah ugolovnoh i ispraviteljnoh.
- nt. - näiteks.
- RNS. - Ustav o nakazaniyah nalagajemoh mirovomi sudjami.
- RStGB. - Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich.
- s.o. - see on. " 60.
- s.t. - see tähendab. " 64.
- UNS. - Ugolovnoe uloženie 1903. järele " 81.
- § 9. Varguse liigitus toimepaneku aja järele " 85.
- § 10. Varguse liigitus toimepaneku koha järele " 87.
- § 11. Varguse liigitus olukorra järele " 93.
- § 12. Varguse liigitus tegevuse järele " 98.
- § 13. Lõppmärkne " 102.

§ 1. Sissejuhatavad märkmed.

Sisukord.

§ 1. Sissejuhatavad märkmed.....	lkh. 6.
§ 2. Süüteo mõiste	" 9.
§ 3. Varguse mõiste	" 21.
§ 4. Varguse asukoht süütegude klassifikatsioonis	41.
§ 5. Varguse liigitusest üldiselt	" 58.
§ 6. Varguse liike kehtivas kriminaalseadus- tikus	" 60.
§ 7. Varguse liigitus toimija järele	" 64.
§ 8. Varguse liigitus objekti järele	" 81.
§ 9. Varguse liigitus toimepaneku aja järele	" 85.
§ 10. Varguse liigitus toimepaneku koha järele	87.
§ 11. Varguse liigitus olukorra järele	" 93.
§ 12. Varguse liigitus tegevuse järele	" 98.
§ 13. Lõppmärkmed	" 102.

Beltoodu põhjal on vajalik, et ka käesolevas töös oleks rakendatud § 1. Sissejuhatavad märkmed. line, dogmaatiline, võrdlev ja õiguspoliitiline meetodid.

✓ Kriminaalõigusteaduse ülesandeks on doktriini järele juhiste andmine kriminaalseaduste õigeks mõistmiseks, kohaldamiseks, kriitikaks ja koostamiseks. Kriminaalseadused omakorda käsitavad antud ajas ja kohas süüteo teoks tunnustatud toimuseid (Handlungen, dejanija). Üheks selliseks toimuseks on ka vargus. Selle järele vargus on süütegu. Et käesolevas töös tahan vargust käsitada vastavalt teaduslikele nõustele, siis ei saa leppida aprioorse nendinguga, et vargus on süütegu ja sellega otse asuda aine lähemale käsitamisele, vaid eeskätt on vajalik selgitada süüteo ja varguse mõisted. Selle järele on vajalik kogu ainestik vastavalt teaduslikele nõuetele liigitada. See kõik on vajalik selguse saamiseks küsimustele: a) kas vargus on teaduslike nõuete järele üldse süütegu ja b) missugustesse süüteo liikidesse ta kuulub. On see kõik selgitatud, alles siis võib asuda üksikute varguse liikide käsitamisele.

Doktriini järele ei piisa kriminaalõigusteaduslikuks käsitamiseks ühest meetodist, sest ühe meetodi kasutamisel saab igasugune käsitus ühekülgne. Kui vargust käsitada ainult ajaloolise meetodi abil, siis saaksime küll varguse ajaloolise arengu, aga selgusetuks jääks kehtiva õiguse seisukoht ja selle instituudi vastavus kaasaja nõuetele. Oigustoimingute vormi suhtes on kehtiv nendes tege mis aja seadus.

2. Peerand. Vargus KrS järgi. Ajakiri "Õigus" 1936 nr.2.

Eltoodu põhjal on vajalik, et ka käesolevas töös oleks rakendatud teatavates piirides ajalooline, dogmaatiline, võrdlev ja õiguspoliitiline meetodid.

Käesoleva töö aineks on vargus, nagu ta esineb kehtivas kriminaalõiguses. Nagu näha Amtsblatt nr.1-42 avaldatud "Eestis kehtiva õiguse määrusest", kehtib endise Eesti Vabariigi territooriumil endine Eesti kriminaalseadustik sellisel kujul, nagu ta kehtis 21.6.1940 ja niivõrra, kui ta ei ole Saksa seadustega vastuolus ning Saksa võimude poolt muudetud¹. Sellega on vajalik otseselt rakendada ühelt poolt eksegeetiline ja teiselt poolt dogmaatiline meetod; kuid vargus ei ole kehtivas õiguses esmakordselt rakendatud instituut, vaid ta on ajalooliselt kujunenud. Kui võrrelda vargust ta lähema mineviku mõistega, siis näeme, et ta on muutunud nii koosseisult, liikidelt, karistuse määradelt kui ka koh-tualluvuselt². Seepärast tuleb küsimuse selgitamiseks käsitada ka varguse ajaloolist arenemist, vähemalt keh-

1. Eestis kehtiva õiguse määrus 5. detsembrist 1941.

Amtsblatt 1941 nr.1.

§1. Eestis kehtivad seadused ja määrused edasi, mis 21. juunil 1940 olid jõus, kuivõrd nad ei ole vastuolus Saksa riigi poolt antud uue korraga.

§ 2. Enamlaste võimu ajal rajatud õigussuhted ja omandatud õigused jäävad püsima, kuivõrd neid sõnaselgelt ei kaotata seadustega, Korraldustega või muude õigustloovate aktidega.

Püsijäänud õigussuhetele ja õigustele tulevad vastavalt kohaldamisele § 1 tähendatud seadused ja määrused. Õigustoimingute vormi suhtes on kehtiv nende tegemise aja seadus.

2. Paerand. Vargus KrS järgi. Ajakiri "Õigus" 1936 nr.2.

tiva kriminaalseadustiku otseste allikate piirides.

Nagu eeltoodust näha, kehtivad meil: 1. endine Eesti õigussüsteem ja 2. Saksa õigussüsteem. Seepärast selgitamiseks, kas Eesti kriminaalseadustikus vargust käsitav norm kehtib sellisena ka kaasajal, on vajalik võrdlevalt käsitada ka kehtivat Saksa kriminaalseadustikku.

Lõpuks tuleb mainida, et dogmaatiline käsitlus on võimalik kahes süsteemis: kehtivas seadustikus esitatud süsteemis, mida nimetatakse legaalsüsteemiks ja teaduses tunnustatud süsteemis. Käesolevas käsitlus on dogmaatiline meetod põhimeetodiks ja süsteemiks on legaalsüsteem, kuid sellesse on suhtunud kriitiliselt ning sellega seoses on rakendamist leidnud ka õiguspoliitiline meetod.

Käsitluse kriminaalseadustiku koostaja on lähtunud praktilistest eesmärkidest; kriminaalseadustik on koostatud peamiselt praktiliste eesmärkide tähtsuseks, ta on süstemaatiliselt käsitlevate tegude ja nende eest määratavate karistuste loend. Sellest seisukohast on ka tühisti mõeldav, et legaalseadustiku korras on antud süsteem formaalne definitsioon. Põhiküsimus on siiski teoreetiliselt tuleb mõelda, et ka teoorias on võimalikuks süsteem formaalne definitsioon, kuna sisuliselt tähendab iga definitsioon ka teoreetiliselt formaalset.

Kehtivas seadustikus definitsioonid erinevad süstemaatiliselt formaalsest definitsioonist, kuid siiski ja siiski on nad sisuliselt teoreetiliselt definitsioonid.

"Süütegu on seadusevastase teokoosseisuga süüline toimus"⁴, või pikema sõnastusega: "Süütegu on teokoosseis, millega õigustatud seaduse karistuse kui õigusjäreltulemus" ⁵

§ 2. Süüteo mõiste.

Süütegu on kriminaalõiguslike mõisteid, mille kohta kehtiv kriminaalseadustik annab legaaldefiniitsiooni: "Süüteks loetakse tegu, mis selle kordasaatmise ajal seadusega keelatud karistuse ähvardusel"³. Üldiselt võttes on sellega antud süüteo mõiste ja dogmaatiliselt ei ole tarvidust selle edaspidiseks käsitlemiseks. Kuna definiitsioon on liig üldsõnaline, siis on selle täpsemaks mõistmiseks tarvilik selle analüüs. (Kriminaalseadustik on edaspidi märgitud lühendatult KrS.)

Kehtiv KrS. annab legaaldefiniitsioonina formaalse süüteo määritletu. Kriminaalseadustiku koostaja on lähtunud praktilistest eesmärkidest; kriminaalseadustik on koostatud puht praktiliste eesmärkide taotlemiseks, ta on süüteona käsitletavate tegude ja nende eest määratavate karistuste loend. Sellest seisukohast on ka täiesti mõistetu, et legaaldefiniitsioonina on antud süüteo formaalne definiitsioon. Puudutades küsimust puht teoreetilisel tuleb nentida, et ka teoorias on üldvalitsevaks süüteo formaalne definiitsioon, kuna sisulised tahtvad olla definiitsioonid on ka tegelikult formaalsed.

Teoorias esinevad definiitsioonid erinevad sõnastusel (väliselt) üksteisest, kuid sisult ja sihilt on nad identsed. Nii näitjeks on lühemaid definiitsioone:

3. KrS. § 1. Riigi Teataja 1929 nr. 56. Leipzig 1931. lk. 90.
Leipzig 1931. lk. 117.
6. Puznósev, Osnovnoja načala nauki ugolovnago prava. Moskva 1912. lk. 127.

"Süütegu on seadusevastase teokoosseisuga süüline toimus"⁴, või pikema sõnastusega: "Süütegu on teokoosseis, millega õiguskord seab karistuse kui õigusjärelduse"⁵ või pikeima sõnastusega: "Süüteks loetakse seesugune toimus, milline ületab üldiseks evolutsiooniks määratud isikuvabaduse piirid, ohustab mingisuguseid teiste inimeste hüvesid ning millist ei saa küllaldasel määral ära hoida, kui seesuguse toimuse järeldusena ei seota kriminaalkaristust"⁶. Kõrvutanud eeltoodud definitsioonid näeme, et siht on neil üks - anda süüteo mõiste - ja see siht on ka saavutatud kas lühema või pikema sõnastusega, kas üldisemal või kasuistlikumalt. Osalt nagu eeltoodud definitsioonide kokkuvõttena defineerib süütegu Mint: "Süüteks loetake seadusega kriminaalkaristuse ähvardusel keelatud toimus"⁷. Üldkokkuvõttes selgub, et meie KrS. ja teoorias esitatud definitsioonidel olulisi erinevusi ei ole.

Kui võrrelda professorite Poznõševi ja Mint'i poolt esitatud definitsioone kehtiva KrS. poolt antud definitsiooniga, siis selgub, et legaaldefinitsioonis on tarvitatud väljendust "karistuse ähvardusel", aga Poznõšev ja Mint rõhutavad kriminaalkaristust. Siin näib nagu oleks õigustatud kriminaalkaristuse rõhutamise, sest küsimust käsitab ju kriminaalõigus, kuid lähem käsitus näitab, et sellega l. kitseneks tunduvalt süüteo mõiste ja 2. tõuseks tarvidus teiste seadustike

-
4. Mezger. Strafrecht. München und Leipzig 1931. lk.90.
 5. Liszt. Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Berlin und Leipzig 1921. lk.117.
 6. Poznõšev. Osnovnõja načala nauki ugolovnago prava. Moskva 1912. lk.127.

järele, mille põhjal oleks võimalik karistada teistes seadustikes ette nähtud normide rikkujaid. Et nimetus "süütegu" on üldine, siis ei ole kuigi otstarbekas seda mõistet hakata kitsendama ning seepärast ongi otstarbekam tarvitada ka väljendust "Karistuse ähvardusel" "kriminaalkaristuse" asemel⁸.

Formaalse definitsiooni poolt räägib asjaolu, et mõisted "süütegu" ja sellega seoses olev "karistus" ei ole permanentsed, vaid nad on dünaamiliselt muutuvad ajas ja ruumis. See nähe annab põhjust süüteo mõiste ajaloolise arengu selgitamiseks.

Meil kehtiva KrS. otseseks allikaks on ex-Vene Ugolovnoe Uloženie 1903 a. (edaspidi märgitud UNS). See seadustik annab samuti, kui kehtiv KrS. süüteo legaaldefiniitsiooni ja see on identne KrS. definitsioonile, mis on ka loomulik, sest KrS. definitsioon on otsene tõlge UNS. definitsioonist⁹. UNS. allikaks on Uloženie o nakazaniyah ugolovnoh i ispravitelnoh 1885 a. (edaspidi märgitud NS) üheltpoolt ja Ustav o nakazaniyah nalagajemoh mirovõmi sudjami (edaspidi märgitud RNS.). Nendest allikatest RNS. legaaldefiniitsiooni ei anna, aga NS. annab selle järgmisena: "Süüteks tunnustatakse nii karistatav seadusevastane tegu kui ka karistatav seaduse ettekirjutuse mittetäitmine"¹⁰.

7. Mint, Kurs ugolovnago prava, obštšaja častj, Riga 1925. lhk. 41.

8. Demkin, 1929 a. Eesti kriminaalseadustik, I Üldosa, Tallinn 1931, lhk. 3.

9. Jõeäär, Kriminaalseadustik, Tallinn 1929 a. lhk. 76, ja Demkin, op. cit. lhk. XI.

10. Tagantsev, Uloženie o nakazaniyah ugolovnoh... Peterburg 1913, lhk. 1 ja RNS. Politseikooli tõlkes, lhk. 1.

Võrrelnud NS. definitsiooni KrS. definitsiooniga selgub, et needki definitsioonid ühtivad. Mis puutub üldiselt NS. definitsiooni, siis peab tähendama, et see on koostatud umbes 60 aasta eest ja arvestades tolleaaja olukorda, on täiesti mõisteta, et selles on eriti rõhutatud seaduse ettekirjutuse mittetäitmist. Üldiselt tuleb aga mainida, et valgustusajajärgul püstitatud põhimõtte "nullum crimen, nulla poena sine lege" leidis rakendamise ex-Vene 1845 a. NS-is ja püsis kuni kommunistliku režiimi võimulepääsemiseni. Sama põhimõtte järele on koostatud ka Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich (edaspidi märgitud RStGB), mis kehtib Saksamaal 1870 a. alates. Kuigi RStGB. ei anna otseselt legaaldefinitsiooni, siiski on see RStGB. § 2 võimalik välja lugeda samasugusena, nagu ta on KrS. antud¹¹. See põhimõtte püsis Saksamaal kuni natsionaalsotsialistliku režiimi võimuletulekuni ja selle järele muutus. Nii on ka RStGB. § 2 lg.1 muudetud ja kehtestatud iseseisva §-na järgmises redaktsioonis: "Bestraft wird, wer eine Tat begeht, die das Gesetz für strafbar erklärt oder die nach dem Grundgedanken eines Strafgesetzes und nach gesundem Volksempfinden Bestrafung verdient. Findet auf die Tat kein bestimmtes Strafgesetz unmittelbar Anwendung, so wird die Tat nach dem Gesetz bestraft, dessen Grundgedanke auf sie am besten zutrifft."¹² Selle alusel

11. J.v.Olshausen's kommentar zum Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, Berlin 1927, lhk. 47 : Eine Handlung kann nur dann mit einer Strafe belegt werden, wenn diese Strafe gesetzlich bestimmt war, befor die Handlung begangen wurde. RStGB. § 2 lg.1.

12. A.Schönke, Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich, München und Berlin 1942, lhk.19.

on prof. Schönke koostanud ajakohase süüteo definitsiooni järgmiselt: "Süütegu on seadusevastane ja süüline toimus, mis vastab erilisele seaduslike teekooseisule ja on karistatavana arvestatud või kriminaalseaduse põhimõtte ja terve rahvatõekspidamise järele väärrib karistuse"¹³. Nii selgub, et evolutsioon on muutnud suunda: kui varem kehtis nõue "nullum crimen, nulla poena sine lege", siis nüüd on nõue "nullum crimen sine poena". See suunamuutus vihjab sellele, et süütegu peaks olema määrateldud sisuliselt, kuid kahjuks ei ole siiani suudetud anda sisulist ja permanentset süüteo definitsiooni.

Eeltoodu põhjal selgub, et KrS. legaaldefinitsioon kui teaduslike nõudeid rahuldav, väärrib ligemat analüüsi kahel põhjusel: 1. see definitsioon on üldtunnustatud ja 2. see definitsioon sisaldub ka prof. Schönke poolt kehtiva RStGB. põhjal antud definitsioonis.

Süüteo esimeseks oluliseimaks osaks on tegu (käitumine, toimus, Handlung, dejanie). Tegu, nagu seda prof. Saarmann määritleb, on üldreeglina tahteteondu ühes sellega kausealses seoses oleva tagajärgega¹⁴. Kui peatuma jääda sellele mõistele, siis kerkivad esile uued terminoloogilised raskused, nt. missugune tagajärg on loata

13. Schönke, op.cit. lhk.4 "Verbrechen ist eine rechtswidrige und schuldhafte Handlung, die in einem besonderen gesetzlichen Tatbestand beschrieben und für strafbar erklärt ist oder die nach dem Grundgedanken eines Strafgesetzes und nach gesundem Volksempfinden Strafe verdient."

14. K.Saarmann ja K.Matto, Kriminaalseadustik kommenteeritud väljaanne, Tallinn 1937, lhk.1.

laskeriista hoidmisel, lubamata kiirusega sõidul jne. Lubamata kiirusega sõidu juhul on tavaliselt sõitjal tahe kiiremini jõuda eesmärgile ja sellest ongi tingitud kiirem sõit, kui see määruste järele lubatud ja tagajärg ongi kiirem eesmärgile jõudmine, aga kas see on süütegu? Siin selgub, et legaaldefiniitsiooni sõnastuses on terminoloogiline viga. Kui sõnale "tegu" vastab Saksa keeles "Tat" ja venekeeles "deistvie", siis süüteo definiitsioonis saksakeeles esineva "Handlung" ja venekeeles esineva "dejanie" vasteks võiks lugeda meil "toimus", mis on laiemal mõistega kui "tegu". Kui "tegu" haarab enesesse ainult tahteteonduse ja sellega seoses oleva tagajärje, siis toimusel ei ole tagajärg oluline ning sellesse mõistesse mahuvad ka seesugused süüteod, millel puudub otsene tagajärg, nagu loata laskeriista hoidmine ja lubamata kiirusega sõitmine. Nii saaksime parandatult süüteo definiitsiooni: "Süüteks loetakse toimus, mis selle kordasaatmise ajal seadusega keelatud karistuse ähvardusel."

Süüteo definiitsioonist näeme eeskätt, et süüteks on seadusevastane toimus. Objektiivselt seadusevastane on seesugune toimus, mis käib objektiivsete õigusnormide vastu. Objektiivseteks õigusnormideks nimetab prof. Mezger korraldatud ühiskonnas valitsevat korda reguleerivaid õigusnorme.¹⁵ Selle seisukoha järele on süütegu vastuhakk objektiivsetele õigusnormidele, kuid üksikjuhtudel ei ole iga vastuhakk süüteks ja seepärast ei saa piirduda

15. Mezger, op.cit. lk. 163 ja 164.

ainult nendinguga, et süütegu on vastuhakk õigusnormidele. Selleks, et vastuhakk õigusnormidele tõeliselt moodustaks ka süüteo, peab ta vastama antud seaduses püstitatud süüteo teokoosseisule. Siit järeldub edasi, et süütegu on teokoosseisuline-õigusvastane toimus. Kriminaalõigus määrab ise ja suveräänselt, milliseid toimusid ta oma valdkonnas käsitada tahab¹⁶. Siit järeldubki edasi formaalse süüteomääritelu õigustus.

Vastavalt oma meelevaldsusele konstrueeribki kriminaalseadustik süüteo mõiste järgmistele eeldustele: 1. süütegija, 2. kes põhjustab süüliselt toimuse, 3. mis välismaailmas kutsub esile seadusega karistuse ähvardusel keelatud nähte.

Mis puutub tegijasse, siis üldreeglina saab süütegijana esineda iga isik. Sellest üldreeglist on tehtud erandeid, kuid need erandid ei muuda süüteo mõistet. Toimus, mis süütegija esile kutsul, peab olema sihitud mingisuguse seadusega kaitstud õigusvara või kohustuse vastu¹⁷, kuid see toimus reegli järele "nullum crimen sine lege" peab olema seesugune, et selles sisalduvad kõik süüteo olulised momendid, s.t. see toimus peab eneses sisaldama süüteo teokoosseisu. Teokoosseisuks nimetatakse tunnuste summa, millised annavad kõik asjaolud kriminaalkohtulikuks karistamiseks. Selleks, et toimus oleks kriminaalkohtulikult karistatav, peab toimus olema seadusevastane, eriti aga kriminaalseaduse vastane. Üldreeglina seadusevastaseks loetakse seesugune toimus,

16. Mezger, op.cit.lhk.174.

17. Schönke, op.cit. lhk.4.

mis on seadusega expressis verbis keelatud. Lõpuks peab toimus olema esile kutsutud süüliselt. Süüks aga nimetatakse selline toimus, mille tõttu võib tegijale etteheiteid teha. Kriminaalõiguse mõttes on etteheiteks esilekutsutud toimuse eest karistus, sellega peab siis ka süüline toimus olema keelatud karistuse ähvardusel.

Kui võrrelda KrS. legaaldefiniitsiooni, mis ühtib vanemas doktriinis esitatud definitsioonidega, ja prof. Schönke poolt esitatud definitsiooni, mis on koostatud RStGB. § 2 alusel, siis näeme, et KrS. definitsiooni järele on seadus kindlaks piiriks karistuse määramisel. Kõik mis seaduses on expressis verbis keelatud, see on ka oluline süüteo teokoosseisu osa, või vastupidi, mis seaduses ei ole expressis verbis keelatud, see on lubatud. Siit järeldub, et KrS. rakendamisel on keelatud: 1. seaduse laiendav tõlgendamine¹⁸ ja tühikute täitmiseks analoogia tarvitamine¹⁹. See põhimõte on RStGB. § 2 muutmisega muudetud. Nii on kohtunik nüüd kohustatud seadust laiendavalt tõlgendama ja ka analoogiat tarvitama. Sellega on hüljatud valgustusajajärgul isikuvabaduse kaitseks püstitatud nõue "nullum crimen, nulla poena sine lege" ja on asendatud nõudega "nullum crimen sine poena" aga missugune kriteerium on crimeni määrajaks?

Seni kehtinud põhimõtte järele oli seadus ainsaks

18 ja 19. Saarmann ja Matto, op.cit. lhk. 4, Tagantsev, UNS, lhk. 4, Olshausen, op.cit. lhk. 49, Matto, Kriminaalkohtupidamise seadus kommentaaridega § 536, lhk. 254 ja Šramčenko ja Šipkov, Ustav ugolovnago sudoproisvodstva § 771, lhk. 833.

õigustunnetuse allikaks. Saksamaal kehtestatud uue korra järele on seaduse ainuvalitsus lõpetatud. Seadus on jäänud küll õigustunnetusallikana püsima esimesele kohale, kuid ta ei ole enam ainuvalitseja, s.t. ta peab salima oma kõrval ka teist õigustunnetusallikat. Kehtiva RStGB. redaktsiooni järele on teiseks õigustunnetuse allikaks "terve rahvaveene" (gesunde Volksempfinden) seoses kriminaalseaduse põhimõttega. Kumb neist õigustunnetuse allikatest on tähtsam, kas seadus või "terve rahvaveene" see on Saksa doktriinis vaieldavaks küsimuseks muutunud. Nii väidab prof. Schönke, et seadus püsib kindlalt esimesel kohal ja ainult seaduse tühikute täitmiseks tuleb rakendada "tervet rahvaveenet" seoses kriminaalseadustiku põhimõttega. "Terve rahvaveende" rakendamist ja vastavalt sellele seaduse rakendamist ei nimeta prof. Schönke mitte seaduse tõlgendamiseks vaid otse seaduse loomiseks analoogia kasutamise kaudu.

"Gesunde Volksempfinden" defineerib prof. Schönke kui õiglaseimalt mõtleivate rahvakaaslaste loomulikku õigustunnetust. Siin ei ole mõõduandev, mida mõtleb rahva enamus; mõõduandev on korralike inimeste (anständige Leute) vaated, degenerereerumata rahva juhtiva kihi vaated.

Mis puutub analoogia rakendamisse, siis leiab prof. Schönke, et lubatav on ainult seaduse analoogia, mitte kunagi aga õiguse analoogia. See Schönke väide leiab kinnitust ka RStGB. § 2 sõnastuses "... so wird die Tat nach dem Gesetz bestraft, dessen Grundgedanke auf sie am besten zutrifft²⁰.

20. Schönke, op.cit. lhk.20 ja 21.

Sellele vaatele räägib vastu kohtunõunik Hinüber. Ta ütleb, et seadus ei saa kõike ettetulevat karistatavat käitumist ammundavalt haarata ja seepärast on ka karistuse ähvarduseta igasugune rahvatervikluse elueesmärkide rikkumine ülekohus. Vastavalt sellele leiab Hinüber: 1. kui terve rahvaveende järele mingi tegu on rahva tervikluskohustuse rikkumine, siis peab kohtunik süüdimõistva otsuse langetama, olgugi, et puudub seaduses vastav mõiste ja säte; 2. kui terve rahvaveende järele mingi toimus ei loeta süüteks, aga seaduses esineb see siiski süüteona, siis peab kohtunik langetama õigeks-mõistva otsuse²¹. Siit järeldub, et seadus on hoopis kõrvalise tähtsusega ja seda ei saagi nimetada õigustunnuse allikaks (Rechtserkenntnisquelle). Kui räägitakse, et seadus on objektiveerunud õigus, siis lükkab eelteodu ka selle väite ümber ja õiguse mõiste jääb hoopis ähmaseks. Kui teatavate rahvaste poliitilised tegelased väidavad, et õigus on see, mis on sellele ja sellele rahvale kasulik ja ülekohus, mis seda rahvast kahjustab, siis õiguse teaduslik käsitus ei saa ka sellega leppida. Kui lepiksime seesuguse väitega, siis tõusetuks otsekohe küsimus: aga kuidas on siis väikerahvastega? kas neil ei olegi õigust? kas nende kohta ei ole mingisugust õiguse mõistet?

21. Hinüber, Tegtmeier, Strafrecht unter Berücksichtigung des kommenden Rechts. Allgemeiner Teil, Leipzig 1941, lhk. 9.

Edasi kuulub lahendamisele küsimus: kumb esitatud vaatekohtadest seaduse ja "terve rahvaveende" prevalentsi kohta on õigem. Seda küsimust ei lahenda rahuldavalt esitatud kirjandus. Kui arvestada seaduse teksti, mille prevalentsi tunnustab prof. Schönke, siis on temal ka kindlasti õigus. Millele põhjendab siis kohtunõunik Hinüber oma vaate? Ma ei taha uskuda, et temagi oma eeltoodud seisukohta ei oleks kaitsta saanud, kuid näilikult olid need põhjendused selleks enamuse poolt ümberlükatavad ja seepärast ongi ta oma eeltoodud kategooriliselt seisukohalt taganenud ja seisukohale asunud, et "terve rahvaveene" on siiski küllaldase tähtsusega ja kohtunikule peab olema võimalus antud vastavalt selle kohtuotsuse langetamiseks²².

Mis puutub väitesse, et seaduseandja ei saa kõiki juhte seaduse koostamisel ette näha ja seepärast peab olema kohtunikule antud võimalus seaduse täiendamiseks, s.o. seaduseandluseks vastavalt tegeliku elu nõuetele, siis oli see ametlikuks põhjenduseks RStGB. § 2. muutmisel, kuid sellega ei tahetud veel kohtunikule anda alalist seadusandlikku võimu, vaid see pidi olema erandiks²³.

22. Hinüber, Tegtmeyer, Strafrecht ... Leipzig 1943, lhk. 10

23. J. v. Olshausen's kommentar zum Strafgesetzbuch, Berlin 1942, lhk. 25 "Die amtliche Begründung bemerkte dazu folgendes: "Bei der Vielseitigkeit des Lebens könne der Gesetzgeber nicht alle Wege übersehen, die ein verbrecherischer Angriff auf die Volksgemeinschaft beschreiten möge. Dem Richter müsse deshalb die Möglichkeit gewährt werden bei der Aburteilung der Tat über die Grenzen der gesetzlichen Tatbestände hinauszugreifen und so der verständnisvolle Verbündete des Gesetzgebers zu werden.

Nüüd jääb veel lahendada küsimus, kas kehtib meil KrS. § 1. sellel kujul, nagu ta on esitatud eespool, või kehtib meil selle asemel RStGB. § 2 eespool esitatud kujul? Arvestades siin kindralkomissari määrust Eestis kehtiva õiguse kohta peab tähendama, et KrS. § 1 hakkas Eestis uuesti kehtima peale kommunustliku režiimi kukutamise samal kujul, nagu ta esines KrS-is. Et siin aga esinevad vastuolud RStGB. § 2 sätetele, siis loomulikult ei saanud KrS. § 1 kehtida kauem, kui Kindralkomissari määruse avaldamiseni Eestis kehtiva õiguse kohta, mis kaudselt muutis seni kehtinud põhimõtte "nullum crimen, nulla poena sine lege" ja kehtestas põhimõtte "nullum crimen sine poena" ühtlasi sellega muutest ka KrS. § 1 ja kehtestades selle asemele RStGB. § 2. See kaudne seaduse muutmise püsis kuni "Ida-maa-ala Riigikomissariaadis maaomase kriminaalõiguse eeskirjade Saksa kriminaalõigusega kohandamise esimene määrus" avaldamiseni²⁴, mis muutis juba sõnaselgelt senise laiendava tõlgendamise ja analoogia kasutamise keelu ning asendas selle analoogiakasutamise kohustusega.

24. Amtsblatt nr. 51-42. "Ida-maa-ala Riigikomissariaadis maaomase kriminaalõiguse eeskirjade Saksa kriminaalõigusega kohandamise esimene määrus".

25. § 1. Karistatakse seda, kes korda saadab teo, mille seadus tunnustab karistatavaks või mis väärrib karistust mõne kriminaalseaduse põhimõtte ja terve õigustunde järgi. Kui teole ei saa vahenditult kohaldada teatavat kindlat seadust, siis karistatakse tegu selle seaduse järgi, mille põhimõtte tegu kõige paremini tabab.

Vargust kui süütegü on juba kriminaalõiguste teaduse
alangu algusest peale hakatud käsitlema ka doktriinilis.

§ 3. Varguse mõiste.

Nii defineerib vene kriminaalõiguse teadlase Poinitski vargust järg-
miselt "Vargus on kriminaalõiguslike instituute, mille
kohta KrS. annab legaaldefiniitsiooni järgmiselt: "Var-
guseks nimetatakse võõra vallasvara salajane või avalik
riisumine, omastamise sihiga."²⁵ Sellest ei saa meie
siiski veel järeldada, et varguse mõiste oleks samasu-
gusena esinenud juba vanas maailmas ja et varguse kohta
(varguse-keheta) oleks alati antud legaaldefiniitsioonid.

Nagu eespool juba tähendatud on KrS. otseseks alli-
kaks UNS. UNS. annab varguse kohta samasuguse definiitsi-
ooni, kui KrS-gi, aga selle allikas NS. asub juba teisel
seisukohal ja defineerib vargust kui salajast võõra val-
lasvara riisumist²⁶. Siit näeme, et vaatamata mõiste muu-
tusele on siiski ka siin antud varguse legaaldefiniitsioon.
Selle vastu aga veel vanemas õiguses see ei esine. Nii
nt. ei esine varguse definiitsiooni Liivimaa õiguspeeglis,
ega ka Saksi õiguspeeglis²⁷. Aga mitte ainult nendes
õigusallikates, vaid ka teistes puudub varguse mõiste;
antakse küll selle süüteoliigi tunnused, ühes õigusalli-
kas rohkem ja teises vähem, kuid varguse kui süüteo
abstraktne mõiste jääb andmata.

25. KrS. § 548 - Riigi Teataja. nr. 56-29.

26. Tagantsev. NS. § 1644. lk. 1000.

27. Leesment. Die Verbrechen des Diebstahls und des
Raubes nach den Rechten Livlands im Mittelalter.
Tartu 1931. lk. 17 jj.

29. Tagantsev. Ühine õigusteadus ja Eesti Riigikogu ühine õigusteadus.
Moosika 1909, lk. 192.

Vargust kui süütegu on juba kriminaalõigusteaduse arengu algusest peale hakatud käsutama ka doktriinis. Nii defineerib Vene kriminalist Foinitski vargust järgmiselt: "Vargus on tahtlik, salajane võõra vallasvara riisumine omastamise sihiga"²⁸ ja prof. Poznõšev defineerib vargust: "Vargus on salajane võõra vallasvara riisumine"²⁹.

Võrrelnud KrS. ja selle allikate ning nendel allikatel põhjenevas doktriinis antud varguse definitsioone näeme, et varguse mõistes on juba mõne aastakümne vältel küllaltki oluline muudatus toimunud. Nii rõhutati varem ajal varguse salajasust, aga nüüd võib vargus ka avalikult toimuda. Kui võrrelda edasi KrS. varguse mõistet NS. ja RNS. varguse ja selle naabersüütegude mõistega, siis selgub, et KrS. varguse mõiste on märksa laiem kui see oli NS-is ja RNS-is. Kui vanemas õiguses vargus võis toimuda ainult salaja, siis võib see nüüd toimuda ka avalikult. Kui NS-is esines varguse ja röövimise vahel vahepealse süüteona veel riisumine kui delictum sui generis, siis on see nüüd jagatud kahte ossa. Sellele süüteoliigile oli omane avalikkus, kusjuures seda süütegu võidi toimida kas vägivallaga kannatanu isiku kallal või vägivallata. Nüüd ongi NS. riisumine jagatud vastavalt sellele kriteeriumile, kusjuures isikuvastase vägivallata riisumine moodustab avaliku varguse.

28. Foinitski, Kurs ugolovnago prava, Častj osobennaja, Petrograd 1916, lhk. 193.

29. Poznõšev, Osobennaja častj Russkago ugolovnago prava, Moskva 1909, lhk. 192.

30-a. Tagantsev, NS, lk. 1002.

KrS. kasutab "riisumist" varavastaste süütegude üldtunnusena. Seda riisumist defineerib prof. Poznõšev järgmiselt: "Riisumine on tahtlik võõra vallasvara omaniku tahtevastane ärakiskumine võõrast valdusest igavesti ja vastutasuta omaniku sellest varandusest ilmajätmise kavatsusega"³⁰. Poznõševi arvates ei kuulu sellesse mõistesse asjavõtmine omaniku loal või arvata-val loal ja asja võtmine vastutasu eelduseta omaniku sellest ilmajätmise kavatsuseta ning omavoliline vahetamine. Neist juhtudest teine moodustas Eesti kohtupraktises quaestio facti, aga kolmas langes täiesti välja ja vaid erandjuhtudel võis neis asjus järgneda õigeks-mõistev otsus.^{30-a}

Prof. Liszt defineerib vargust järgmiselt: Vargus on omandi rikkumine võõra vallasvara ^{õigusevastase} omaniku ^{õiguse} vastase kaudu tegija valdusse viiakse³¹. See definitatsioon on koostatud küll märksa pikemalt, kui seda on KrS. definitatsioon, kuid sisult on nad sarnased. Liszt'i definitiooni aluseks on RStGB. § 242 ja seepärast võibki ütelda, et KrS. varguse mõiste ühtib RStGB. varguse mõistega.

Kui nüüd asuda varguse definitsoonis esinevate üksikute mõistete selgitamisele, siis peab küll peatuma eeskätt varguse objektil. Definitiooni järele on varguse objektiks võõras vallasvara. Vallasvara mõiste leiame tsiviilõigusest ja selle juures mina pikemalt ei peatu,

30. Poznõšev, op.cit. lhk. 187.

31. Liszt, Lehrbuch des Deutschen Strafrechts, Berlin und Leipzig 1921 a. lhk. 442 ja 443.

30-a. Tagantsev. NS. lk. 1002.

küll aga tuleb käsitada küsimust, kas kõik vallasvara kuulub kriminaalõigusliku varguse objekti mõttes sellesse mõistesse?

Varguse objekti mõiste järele on esimeseks nõudeks, et riisutav vallasvara peab olema võõras. Võõras on aga seesugune vallasvara, mis ei kuulu varguse toimijale. Sellest otseseks järeleduseks on, et varguse toimija peab olema teadlik selles, et riisutav vara ei kuulu temale. See "võõra" mõiste määritelu on aga kitsam selle tõelistest piiridest, nimelt kuuluvad sellesse mõistesse ka mitte kellelegi kuuluvad asjad ja äravisatud asjad, milliste suhtes ei saa rakendada "riisumise" ja "omastamise" mõisteid ning seepärast ei saa esineda ka kriminaalõiguslikku vargust nende asjade suhtes, olgugi, et nad varguse toimijale on võõrad asjad. Kokkuvõttes saame varguse objektina varguse toimijale mittekuuluvad asjad, millistest erandina tulevad maha arvata mitte kellelegi kuuluvad asjad (res nullius'ed ja res derelicta).

Mis puutub asja loomulikusse olekusse, siis ei ole selles suhtes püstitatud mingisuguseid nõudeid ja varguse objektiks võivad olla nii kindlakehalised asjad, vedelikud kui ka gaasisarnased asjad. Ka elekter on arvatud varguse objektide mõttes vallasasjade hulka. Edasi on arvatud varguse objekti mõttes vallasvaraks ka kinnisvara päralised ja üksikud osad, mis nende lahtikiskumisega peasast muutuvad vallasasjadeks (iseseisvateks).^{31-a}

Kui käsitada vallasasja nii laiamõisteliselt, nagu

31-a. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.280, Otto Schwarz, Strafgesetzbuch, München und Berlin 1942, lhk.373, Schönke, op.cit. lhk.490, Olshausen, op.cit.lhk.1110.

Varguse objekti kohta on olemas veel üks oluline nõue see on esitatud eespool, siis ei mahu see enam tsiviilõigusliku vallasasja mõistesse ja sellepärast on esile kerkinud eeltoodud varguse definitsiooni korrektuuri vajadus. Nii ongi esitatud doktriinis nõue "vallasvara" asendamiseks "õigushüvega" ja seda üsna põhjendatult, sest, nagu juba eespool tähendatud, on ju palju varguse objekte, mis ei mahu tsiviilõiguslikku vallasvara mõistesse. Siit aga küsitakse edasi, mis on siis tõeliseks varguse objektiks, kas mingi kindel ese, või sellega seotud õigused? Prof. Mezger leiab, et varguse juures ei ole õigushüveks mitte ese, vaid asja omand ja see mitte kui formaalne seaduse mõiste, vaid kui majanduslik väärtus; vargus ei ole sellega mitte ainult asja kui substantsi riisumine, vaid asja kui olulise majandusliku väärtuse riisumine³². Sellest seisukohast lähtudes küsib prof. Schönke: mis on siis varguse juures rikutavaks õigushüviseks, kas omandõigus, nagu seda rõhutab Binding, või valdusõigus, nagu seda rõhutab Liszt-Schmidt, või koguni omandi ja valdusõigus üheskoos või paballeelselt. Kokkuvõttes leiab Schönke, et varguse objektiks on niihästi omandi- kui ka kasutus- resp. valdusõigus, millisel seisukohal asub ka Saksa kohtupraktis, Frank, Gerland, Hip-pel ja teised ning sellest seisukohast lähtudes tuleb varguses kannatanuks tunnustada niihästi õigushüve omanik kui ka selle valdaja³³.

32. Mezger, op.cit. lhk. 201. lhk. 280.

33. Schönke, op.cit. lhk. 489.

34-b. Schwarz, op.cit. lhk. 374.

Varguse objekti kohta on olemas veel üks oluline nõue ja nimelt see, et varguse objekt peab olema rahaliselt hinnatav ja seda vähemalt väikseima rahaüksuse väärtuses. Sellest järeldub esiteks, et ka varguse objekt on sõltuv ajast ja ruumist, sest mõni väike ese võib teataval ajal ja teatavas kohas nii odavaks muutuda, et ta ei ole antud kohas hinnatav üksikult seal kehtiva väikseima rahaühikuga ja teiseks varguse objektiks olev õigushüve peab olema omanikule või valdajale rahaliselt hinnatavaks väärtuseks.³⁴ Schönke arvates ei ole rahaline väärtus oluline, vaid kaitset leiavad ka rahaliselt hindamatud omandid. Sellel seisukohal asub ka Saksa Riigikohus (Reichsgericht)^{34-a}.

Mis puutub vargusesubjektisse, s.o. varguse toimijasse, siis saab sellena esineda iga isik, välja arvatud õigushüve omanik või valdaja. See kitsendus on järeldatav nõudmisest, et varguse objektiks saab olla ainult võõras õigushüve. Siit otsene küsimus: missugused tagajärjed kaasuvad oma asja vargusele 1. kui teadlikult varastatakse oma asi, mis on läinud seadusevastaselt kellegi kolmanda isiku valdusse ja 2. mis varastatakse teadmatult, et see on varguse toimija asi. Siin peab vastama, et oma asja nii teadlik kui ka teadmatu vargus ei moodusta kriminaalõiguslikult relevantset vargust ka siis mitte, kui see varastatakse isikult, kellele see valdus on üle läinud seadusevastaselt. Kui varguse toimija on õigushüve omanikuks kaasomanikuna, siis moodustab tema tegevus seadusevastase tegevuse niivõrra, kui sellega rikutakse kaasvaldajate või kaasomanike huve.^{34-b}

34. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.280.

34-a. Schönke, op.cit.lhk.490.

34-b. Schwarz, op.zit.lhk.374.

35. Matto, op.cit.lhk.70.

suhtesuhet
elem- analüüs

Omaette probleemi moodustab kriminaalõigusliku varguse toimimisel varastatud õigushüve omaniku või valdaja nõusolek. Selle probleemi lahenduseks on juba ammust ajast pärit olev ütlus: "Volenti non fit injuria". Sellest seisukohast lähtudes kõrvaldab antud asjas kannatanuna esineva nõusolek varguse juures igasuguse seadusevastasuse. ~~Kõne~~ alla võib vahest tulla veel küsimus, kes võib anda vastava nõusoleku, kas ainult omanik, või ka seaduslik valdaja. Sellele küsimusele on eeltoodust juba vastus küllaldaselt selge ja nimelt, et seesugust nõusolekut saab anda ainult seaduslik valdaja ja kui seaduslik valdaja ning omanik esinevad ühes isikus, siis saab seesugust nõusolekut loomulikult anda ka omanik. Vaieldud on veel küsimuse üle, kas nõusolek on kehtiv igasuguste toimuste suhtes või ainult eraõiguslike toimuste suhtes. Doktriinis valitsevaks vaateks on, et kannatanu nõusolek on kehtiv kõigi toimuste suhtes ja sellega siis ka varguste suhtes.

Siit järeldub omaette huvitatav probleem. KKS. § 55 põhjal on politsei kohustatud toimitud varguse asjas juurdlust alustama peale kannatanu kaebuse veel süüteo pealtnägija ~~kaebuse~~ avaldusel ja prokuratuuri esindaja ettepanekul, ametvõimude teadaandel ning süütegija süüdistusele ilmumisel³⁵. See nõue on kehtiv avaliksüüdistuse korras süütegude jälitamisel ja vargus kuulub ka avaliksüüdistus korras jälitavatate süütegude hulka. Avaliksüüdistuse korras jälitavatate süütegudes teatavasti puudub leppimisvõimalus ja sellega puudub see või-

35. Matto. op.cit.lhk. 70.

malus ka varguste juures. Mis saab aga seesugusest juurd-
lusest, mis on alatud vargust pealtnägija avaldusel või
prokuratuuri esindaja ettepanekul, kui hiljem kannatanu
ütleb, et vargus on toimitud tema nõusolekul, s.t. ese,
mille vargust arvas avaldaja nägevat või teadvat, on ära
viidud kannatanu loal või isegi käsul? Siin saab looju-
likult olla ainult üks järeldus ja niihelt kuulub seesu-
gune juurdlus KKS. § 61 korras lõpetamisele, sest toimusel,
mille selgituseks alustati juurdlus, ei sisalda süüteo
tunnuseid. pealt näha. Nii siis on salajane nõus ainult

Edasi tõusetub küsimus, kas on võimalik käsitada
varguse juures süüdivust kõrvaldava asjaoluna ka seesugu-
seid süüdivust kõrvaldavaid asjaolusid, nagu seda on
seaduse nõude ja käsutäitmine? Tavaliselt seaduse nõude
täitmist ei toimetata üksi ja ka salaja, vaid see toimus
sooritatakse manukate juuresolekul ja avalikult, sellega
siis langeb siin võimalus varguse küsimuse ülestõstmiseks
ära. Samasugune nähe esineb ka käsutäitmisel, kuigi siin
on võimalik ja mõeldav ka salajane toimus. Üldreeglina
aga peab õigusliku käsu täitja samuti toimima, nagu sea-
duse nõude täitja ja sellega langeb ka siingi ära var-
guse küsimuse tõstmine. Kui mingil põhjusel täidetakse
seaduslik käsk salaja, siis ei ole see korrapärane käsu
täitmine ja käsutäitja toimus on karistatav.

Hädaseisund ja hädakaitse ei saa varguse toimija
suhtes kuidagi kõne alla tulla üldreeglina, küll aga antud
saab hädaseisund erandjuhtudena kõne alla tulla ja need
juhud on seaduses expressis verbis väljendatud. Nii nt.
esineb KRS. sättena seesugune juht metsasüütegude alal,

kus süüteks ei loeta metsa vähetähtsat omavolilist kasutamist, kui see kasutamine toimus teekäigul tekkinud metsasaaduste vajadusest sõiduabinõude parandamiseks³⁶.

Mis puutub varguse salajasusesse, siis siin ei ole mõeldud täielikku salajasust, vaid see nõue püsib puht subjektiivselt ja seda nimelt varguse toimija suhtes. Kui varguse toimija arvab, et tema toimib salaja, kannatanu teadmata, tegelikult võib aga kannatanu kogu varguse käiku pealt näha; samuti võivad varguse käiku ka tunnistajad pealt näha. Nii siis on salajasuse nõue ainult varguse toimija teadvuses nõutav. Et kaasajal vargusele ei ole salajasus oluliseks tunnuseks, siis on see tunnus ka oma endise tähtsuse minetanud.

Kaasaja kriminaalõigus püstitab vargusele oluliseima tunnusena "omastamise sihi". Sellejärele ei ole vargust seal, kus ei ole omastamise sihti, omastamise taht. Omastamist ei tule aga KrS. mõttes mõista kitsendavalt, vaid seda tuleb mõista sõna kõige laiemas mõttes, s.t. omastamisena ei tule mõista mitte asja resp. õigushüve isiklikku kasutusse võtmist, vaid siin tuleb mõista ka õigushüve õige lühiajalist käsutamist. Varguse lõppmoment ongi säetud sõltuvusse asja resp. õigushüve käsutamisest. Selle kohta on isegi püstitatud mitmed teooriad. Nii nt. on üheks tuntud teooriaks nn. puudutamise teooria. Selle teooria järele on vargus lõpule viidud ja omastamine toimunud süüteo toimija puutumisega asjasse. Teine tuntud teooria on nn. äraviimise teooria, mille järele vargus on lõpule viidud sellest momendist alates, kui süüteo toimi-

36. Saarmann ja Matto, op.cit. lhk.316. KrS. § 594.

ja on varguse objektiga lahkunud sellest ruumist, kus kannatanu seda hoidis. Kolmanda tuntud teooriana esineb nn. vallutamisteooria. Selle teooria järele on varguse lõpp ühtiv varguse objekti süüteo toimija kätte minekuga, resp. valduse üleminekuga. Nendest teooriatest on kaasajal valitsev viimane, s.o. vallutamisteooria. Ka KrS. on selle teooria järele konstrueeritud ning meie kohtu praksis asub ka sellel seisukohal. Poznõševi arvates on see ka õigeim, sest varguse juures on oluliseks momendiks õigusühve riisumine ja sellega just valduse üleminek ühelt isikult teisele. Selle järele siis peab ka varguse lõppemise resp. täideviimise lõppmomendiks olema valduse üleminek kannatanult varguse toimijale.

Mis puutub puudutamise teoriasse, siis selle järele osutub sageli raskeks kindlaks tegemine, kas vargus oli lõpule viidud, või ei olnud, nt. varas viibib teopaigal, enne lahkumist tuleb sinna kannatanu ja varas põgenedes lükkab mõne eseme oma tavaliselt asemelt teise kohta. Kas nüüd oli tegemist lõpetatud süüteoga või ainult katsega? Puudutamise teooria järele on see toimus lõpetatud vargus, sest süütegija puudutas eset, mida ta tahtis varastada. Puudutamise teooria järele on isegi küllalt ka sellest, kui süütegija asetab käe esemele, mida ta tahtis varastada. Sellega osutub see teooria liiga ebamääraseks lõpetatud süüteo eraldamiseks katsest.

Kui puudutamise teooria viib katse hoopis tagaplaanile ja nihutab lõpetatud süüteo üldiselt mõistetud katse piiridesse, siis äraviimisteooria viib vastuoksa katse kaugele lõpetatud süüteo valdkonda, võrreldes vallutamisteooriaga, ja sellega teopaigal süütegija kohtamisel ei

esine pea kunagi lõpetatud süütegu, vaid ikka katse. Lõpetatud süütegu esineb vaid siis, kui süütegija lahkub teopaigalt asjaga.³⁷ Teopaigana selles mõttes ei tule mõista ainult riisutava asja asukohta, vaid ka selle lähemat ümbrust.

Kokkuvõttes selgub, et omastamine on viidud lõpule omastamise tahte teostumisega, mille objektiivseks tõestuseks on süüteo objekti süütegija käsutusse minek - võõrast valdusest äravõtmine, mis vanas kriminaalõiguses ei olnud nõutav.³⁸

Omastamise mõistega on tihedalt seotud kasusaamise siht, sest süütegija riisub teiselt isikult tema õigushüve ikka eeldusel, et sellega saata omale kasu, kas isikliku asja kasutamise või asja teisele isikule kinkimise kaudu (vastasel korral oleks pidanud kingitava õigushüvise mingisuguse teise õigushüvise vastuandmisega omandama). Seesugune kasusaatmine resp. kasusaamine on KrS. väljendatud kahel viisil: 1. omastamine ja 2. kasutamine, kus juures "kasutamine" on eraldatud eripeatükki "Võõra varanduse omavolilise kasutamise" all.

Kui vaadelda neid termineid, siis selgub, et esimene neist käsitab asja jäädavalt riisumist - äravõtmist - selle seniselt omanikult ja ülekandmist teise isiku omandusse resp. valdusse; teine aga käsitab asja ajutist valdamist, millele peab järgnema kas asja tagasiandmine ta senisele valdajale või asja hülgamine, igal juhul ei tohi aga

37. Poznõšev, op.cit. lhk.189 ja 190.

38. Leesment, op.cit. lhk. 26.

kasutamisele järgneda asja edasiandmine kolmandale isikule ega asja lõpulik äratarvitamine. Mis puutub asja edasiandmisesse, siis see ei tohi järgneda ühelgi juhul, kuna lõpulik asja äratarvitamine võib toimuda erandjuhtudel, mis peab olema seaduses expressis verbis väljendatud. Ühe asja lõpuliku äratarvitamise juhuna võib võtta KrS. § 594, mis on lubatud hädaseisundis käitumisena. Seesugust seaduse väljendust ei saa meie pmmendavaks hädaseisundis käitumisena lugeda, vaid ka teist liiki võõraste asjade kasutamine koos äratarvitamisega on lubatud hädaseisundis käitumise puhul. Kuidas mõista aga KrS. § 595 pp.1, 2, 4, 7 ja 9? Kas siin on tegu võõra vara omastamisega või kasutamisega?³⁹

Eeltoodud KrS. § 595 punktide lähemal vaatlemisel selgub, et siin on tegemist kahesuguste asjadega, milliste "kasutamisest" seadus räägib: pp.1, 2, 4 ja 7 räägivad võõralt maalt metspuuvilja, metsamarjade ja seente korjamisest, mätaste, kivide, liiva ja savi võtmisest, võõra maa omavoliliselt omale karjamaana kasutamisest ja võõralt maalt metsikult kasvanud rohuniitmisest, kuna p.9 käsitab kultiveeritud maalt või aiast kultuurlilledele, puu-, aia- või põlluviljade omavolilisest korjamisest ja äratarvitamisest. Kui asuda nende asjade ja nendega

39. KrS. § 595. Süüdlast selles, et ta:

1. korjas võõra maa pealt teadvalt peremehe keelu vastu metspuuvilja, metsmarju, seeni või muid asju, mis peremehele võisid tuua kasu;
2. omavoliliselt loikas võõral maal mättaid, võttis kiive, liiva, savi või muid väljakaevatud asju;
54. omavoliliselt karjatas võõral maal kariloomi või linde;
7. omavoliliselt niitis metsarohu võõral heinamaal või võõras metsas;

seoses olevate toimuste vaatlemisele esitatud jätkekorras, siis näeme, et esimeses liigis on käsitatud võõrale isikule kuuluvalt maalt metsikult kasvavate esemete kasutamist. See kasutamine toimub võõra kinnisvara viljade kasutamise näel, kus juures viljad võetakse otse kinnisvaralt. Sellega saame siin seesuguse olukorra, kus "kasutaja" võtab metsikult kasvanud puudelt või maalt selle vilja ja omastab selle. Kui seesugune viljade omastamine toimuks mitte kellelegi kuuluvalt maalt, siis ei saaks siin juttugi olla süüteo, sest vana Rooma õiguse põhimõtte järele kuulub vili selle esimesele vallutajale. Meil kaasajal aga ei esine seesugust mitte kellelegi kuuluvat maad ja sellega moodustabki metsikult kasvanud puudelt, põõsastelt ja maalt nende viljade omastamine süüteo, sest kehtiva õiguskorra järele kuuluvad viljad peassja omakule. Et meil käesoleval juhul on tegemist seesuguste asjade viljadega, milliste kallal inimene oma oskust ja energiat ei ole rakendanud, s.t. inimene ei ole neid kuidagi oma oskuse ja jõuga ümber muutnud ega ka mõjutanud paremaks viljakandmiseks, siis võime seda juhtu vaadelda privilegeerituna - kergema juhuna. Omaette küsimuse moodustab aga küsimus, kas meie saame seesugust viljade omastamist käsitada "kasutamisenä"? Minu arvates ja eeltoodud asjaoludel ei saa meie seda kuidagi nimetada kasutamiseks, vaid siin on tegemist puhtakujulise "omastamisega".

9. omavoliliselt noppis või korjas tähtsusetul määral võõras viljapuu- või aedviljaaias, põllul või külvatud heinamaal aialilli, puuvilja, aedvilja või muid külitisi või istutisi kohe äratarvitamiseks, kuigi mitte selle üleastumise kohas,

Teise grupi viljade kasutamisi moodustab KrS. § 595 p.9 tähendatud viljade kasutamine. Siin esinevad eranditult seesuguste viljade kasutamised, milliste saamiseks peasja omanik on kasutanud niihästi oma füüsilist kui ka vaimset jõudu; siin on peasja omanik harinud maad, väetanud seda ja külvanud oma hüvidekohased taimed. Kõike seda on peasja omanik selleks teinud, et tema omand - maa - annaks temale suuremat sissetulekut, sellepärast on siin ka hoopis eriolukord võrreldes eelmisega. Siin on juttu võõrast viljapuu- või aedviljaaiast saaduste korjamisest, samuti ka põllult või heinamaalt (mõeldud on muidugi kultuurheinamaalt) vastavate saaduste korjamisest. Selgema pildi saamiseks katsume nende saaduste saamislooga ligemalt tutvuneda. Selleks, et vastavad saadused oleks faktiliselt esinemas, on vastava maaomanik kasutanud maa - toormaterjali - ja seda ümber töötanud harimise ja väetamisega, s.t. ta on kulutanud selleks teatava hulga oma füüsilist jõudu ning sellele lisandanud kogu oma vaimse jõu - oskuse - selleks, et maa annaks temale paremat saaki. Tema töö on täiesti sarnane mingisugusele käsitöölise tööle ja tulemus? Käsitöölise töö produkt on õiguslikult paremini kaitstud, kui põllutöölise töö produkt! Niipalju õiguspoliitiliselt.

Kui samale küsimusele läheneme terminoloogilisest küljest, siis leiame, et seadus nimetab KrS. § 595 p.9 tähendatud saaduste omastamist kasutamiseks äratarvitamise sihiga. Kas saame aga seda nimetada kasutamiseks? Kui olla järjekindel ja arvestada eeltoodud, siis ei saa meie seda kuidagi nimetada kasutamiseks, vaid see on

puhtakujuline omastamine. Selle omastamise juures meie ei saa isegi kasutada mingisugust kergendavat asjaolu. Kui käsitöölise ka kõige vahema saaduse omastamine moodustab varguse, kui ta on sooritatud vargusele omasel teel, siis analoogiliselt sellele peab ka KrS. § 595 p.9 tähendatud omastamine moodustama varguse. Kui siin tahetakse minule vastu väita, et põllu-, resp. aiatöölise saak on sõltuv ilmastikust, aga käsitöölise töö produkt on sõltuv ainult tema oskusest, siis võin mina sellele väitele niipalju vastu ütelda, et ka käsitöölise töö produkt on sõltuv toormaterjalist samuti kui põllu-, resp. aiatöölise töö produkt ilmastikust ja maast; niisama palju, kui käsitööline mõjustab ka halba materjali oma oskustega, mõjustab ka põllu-, resp. aiatööline oma töö produkti oma oskustega. Kõige eeltoodu põhjal peame siiski mõlemate tööd ühtlaselt hindama ja neid ka ühtlaselt seadusega kaitsma.

Käsitades eeltoodud küsimust väidab Saarmann-Matto, et seesugune kasutamine ei tohi toimuda kasusaamise sihiga⁴⁰. Käsitades sama süütegu väidab ka Tagantsev, et vargusele on omane rikastumine või kasusaamise siht, kuid võõra varanduse kasutamine peab toimuma selle sihita, või nagu RNS. seda väljendab : ei tohi toimuda "varguse näol"⁴¹. Mida RNS. koostaja on mõtelnud selle väljendusega eralda-

40. Saarmann ja Matto, op.cit. lhk.317.

41. Tagantsev, RNS. Politseikooli tõlkes, lhk.43 ja 44.

42. Põznošev, op.cit. lhk.308 ja 309.

43. Poinitski, op.cit. lhk.418 "Omavõlliliseks kasutamiseks nimetatakse tehtlik, karistatav perevõõrõiguste teostamine õigustamata isiku poolt oma tervete rahuldamiseks või omale vastava tulu hankimiseks".

44. Saarmann ja Matto, op.cit. lhk.317.

da, see jääb arusaamatuks, nagu seda väga õieti ka Poznõšev ja Foinitski⁴² väidavad. Mis puutub "kasutamisesse", siis peab tähendama, et seegi toimub kasusaamise eesmärgil nagu Foinitski väga õieti seda defineerib⁴³. Milline kriteerium jääb siis aga veel järele varguse eraldamiseks eeltoodud omavolilisest kasutamisest? KrS. § 595 p.9 räägib äratarvitamisest ja lisab juurde, et see äratarvitamine võib toimuda ka kusagil mujal, mitte teopaigal, ning kommentaatorid lisavad juurde, et siin ei ole isegi oluline, et selleks äratarvitajaks oleks noppija isiklikult, vaid selleks võib olla keegi kolmas isik ja isegi loom⁴⁴. Kui vargusele ei ole oluline, et varastatud eseme kasutajaks on süütegija isiklikult, vaid siin võib ka vargusega saadud õigushüve valdajaks saada keegi kolmas isik, kes sellest ka vahenditult kasu saab, siis tõestab seegi eeltoodud kahe süüteoliigi ühesugustest tunnustest.

Kui omavoliline võõra vara kasutamine on tahtlik ja seadusevastane peremeheõiguste teostamine võõra varanduse oma kasuks tarvitamisel või sellest teatava kasu saamiseks siis selgub, et sellega on vahenditult seotud ka valduse üleminek kasutajale, mis on jällegi oluline varguse tunnus. Edasi ütleb KrS. selle süüteo tunnuseda, et see peab toimuma tähtsusetul määral, aga kui suur on see tähtsusetus määr? Kas see ei ole samasugune määritelu, kui RNS. "kuid mitte varguse kujul"? Kui tahaksime väita, et see on

42. Poznõšev, op.cit.lhk.300 ja Foinitski, op.cit.lhk.427.

43. Foinitski, op.cit.lhk.418 "Omavoliliseks kasutamiseks nimetatakse tahtlik, karistatav peremeheõiguste teostamine õigustamata isiku poolt oma tarvete rahuldamiseks või omale vastava tulu hankimiseks".

44. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.317.

quaestio facti, siis jääks siin konkreetjuhu otsustamine küllaltki kõikuvale pinnale, sest puudub objektiivne kriteerium "tähtsusetu määra" määramiseks.

Kui eespool nägime, et varguse objekti suhtes on püstitatud nõue, et see peab olema rahaliselt hinnatav, kuid hinna suhtes ei ole mingisugust piiri ette tõmmatud ja seepärast asuvadki kommentaatorid seisukohal, et varguse objekt peab olema vähemalt väikseima rahaühiku väärne. See asjaolu aga tõestab meile ühte, et ka varguse objekt võib olla kannatanule "tähtsusetu". Kui nüüd omavolilise kasutamise juures süüteo tunnused ühtivad varguse tunnustega, siis sellest järeldub jällegi vaid üks asjaolu, et eeltoodud süüteo ja varguse vahel ei ole vahet. Kui nüüd nende kahe süüteoliigi vahel vahe puudub, siis on ka otsustarbetu neid eraldada eri sätetesse.

Kui nüüd teoreetilise arutluse tulemuseks on, et KrS. § 595 eriti p.9 ja vargus on oma tunnustelt identsed süüteod, siis kerkib küsimus, aga kuidas on praksis selle küsimuse lahendanud? Nagu juba eespool tähendasin on KrS. allikateks UNS, NS, ja RNS. Teatavasti UNS. vastavat süütegu käsitavad §§ meil ega ka ex-Venes ei kehtinud ja seepärast jääb järele vaadelda kohtupraksist NS. ja RNS normistike rakendamisel.

Kui eeskätt asuda ex-Vene senati seisukohtade vaatlemisele, siis selgub, et seal on rakendatud eri kriteeriumi, nimelt on seal arvestatud asjaoluga, kas aia-põllusaaduste omavoliline võtmine toimus öösel või päeval. Üldpõhimõtteks on võetud, et aia-põllusaaduste omavoliline võtmine moodustab varguse ja seda eriti veel siis, kui

see on toimunud öösel⁴⁵. Selle seisukohaga on nagu tühi-
seks muudetud RNS. § 145 vastav säte. Sellele seisukohale
asus ka Eesti Vabariigi Riigikohus, milline kohus oma
praksise rajas ex-Vene senati praksisele⁴⁶. Nii ongi Eesti
Riigikohus oma otsuse motiivides esile tõstnud just põllu
mehe jõukulutuse, mis ta on tarvitanud põllu harimiseks ja
selle kriteeriumi järele eraldanud metsikult kasvavate
kinnisvaraviljade haaramise kultiveeritud kinnisvaravilja-
de haaramisest. Edasi näeme, et ka need kohtupraksised ei
ole püstitanud mingisugust "tähtsuseta hulga" määra, vaid on
objekti määramisel lähtunud täiesti varguse objekti määra-
mise seisukohast. Mäletan seda ka oma kriminaaljälitamise
praksise⁴⁷, kus süütegija läks võõrasse aeda ja varastas
sealt ühe kurgi, mille kahjukannataja hindas kaheksale
sendile. Et süütegija oli varem karistatud isik, siis tuli
temal selle süüteo eest vastust anda ringkonnakohtus kus
tema süütegu kvalifitseeriti NS. § 1655 j.1 vastavaks (var-
gus, kus juures kahel korral on varem varguse eest karis-
tus kantud) ja teda karistati kaheksakuulise vangistusega
Miks aga KrS. koostajad on asunud teisele seisukohale?
Kas nemad ei võtnud vaevakski kohtupraksist arvestada
või arvasid, et UNS. on niikuinii arvestanud kõik mood-
saimad voolud ja seepärast ei leidnud võimalikugi olevat
siin mõningate korrektuuride läbiviimise? Olgu lugu nüüd

45. Foinitski. op.cit.lk.427.

46. Eesti Vabariigi Riigikohtu kriminaalosakonna kohtu-
otsus nr.93 30.aprillist 1920 a. Avaldatud kohtu-
otsused lk.157. est. koost. ja avaldatud kohtupraksist varguse osas, vaid on siin leppinud UNS. otsese tõlkega.

kuidas on kohtupraksise arvestamisega, kuid ühtlase põhimõtte saamiseks on tarvilik see seaduse säte ära muuta ja selles käsitatud põllu- ja aiasaaduste riisumine samuti kvalifitseerida vargusena, nagu seda tehakse igasuguse käsitöölise töö produkti riisumisega. Kuidas toimida aga metsikult kasvava ja metsikus olukorras asetsuva kinnisvara viljade riisumisega? Kas jätta need juhud "kasutamise" mõiste alla, või viia ka vargusevad mõiste alla?

Nagu eespool nägime, ei ole olulist vahet nendel terminitel (omastamine ja kasutamine), seepärast ühtluse mõttes peaks kõik need süüteo juhud, kus esineb kasutamine koos äratarvitamisega, viima varguse mõiste alla, sest subjektiivsest seisukohast lähtudes ei ole mingit vahet, kas süütegija võtab kultiveeritud kinnisvara saadusi või kultiveerimata kinnisvara saadusi. Kui kultiveeritud kinnisvara saaduste võtmisel katsutakse välise kriteeriumina esile tõsta kraavide või aedade esinemist, siis seegi kriteerium jääb väga küsitavaks, nt. kõrgel ja küllaldaselt kallakul maal ei esine põldudel ühtki kraavi, aga täiesti metsikult kasvava metsa ääres on kraavid, mitte metsa piiramiseks kraavidega, vaid madalamatelt põldudelt vee ärajuhutamiseks, kus juures kraav metsaääres esineb just seesuguse veejuhtmena.

Kokkuvõttes näeme, et KrS. esinevad mõisted "omastamine" ja "kasutamine" on tarvitatud paralleelsete mõistetenäna nende vahel vahet tegemata ja kriminaalseadustiku koostajad ei ole arvestanud kohtupraksist varguse osas, vaid on siin leppinud UNS. otsese tõlkega.

Kui eeltoodu põhjal saame varguse definitsoonis järgmiselt: "Varguseks nimetatakse võõra õigushüve riisumine, omastamise sihiga", siis ei tohi meie arvata, et vargust sellisena alati on mõistetud. Eespool juba nägime, et varguse mõiste on teatava muudatuse juba viimaste aastakümnete jooksul üle elanud. See laseb järeldada, et varguse mõiste aegade jooksul on veelgi suuremaid muudatusi üle elanud. Seda oletust kinnitavad ajaloolised käsitused. Kui eelkäsitatust nägime, et varem esinenud vargusega on liitunud ka isikuvastase vägivallata sooritatud riisumine, siis võiksime sellest järeldada, nagu oleks varem õiguses esinenud ainult erilisel salajane võõra vara riisumine vargusena. See järeldus on aga väär. Nii leiabki Talberg, et Venes "Russkaja pravda" ajastul olid tundmatud nii hästi riisumise kui ka röövimise mõisted ja need mõisted sisaldasid kõik varguse mõistes⁴⁷. See tõestab, et varguses õiguses oli varguse mõiste märksa laiem, kui see esines NS. ja RNS. süsteemis. Siit saame huvitava järelduse: vanas õiguses oli varguse mõiste kaasaegsega võrreldes märksa laiem, haarates enesesse ka kaasaegse röövimise, s.o. võõra õigushüve riisumise isikuvastase vägivallaga. Ajajooksul see mõiste kitsenes jäädes peatuma ainult salajasele riisumisele, aga nüüd hakkab see jälle laienema.

47. Talberg, Nasiljstvennoe pohlštšenie imuštšestva po russkomu pravu, S.-Peterburg 1880, lhk.20,21,23.

48. KrS. § 3, Saarmann-Matto, op.cit. lhk.8.

üleastumiseks -contraventions - nimetatakse süüteo, mille kordasaatjale järgneb poliitiline karistus, s.o. vangimaja koidu

§ 4. Varguse asukoht süütegude klassifikatsioonis.

Elkäsiteldust selgub, et süütegid on väga mitmesuguseid. Meie saime küll süüteo määritelu, kuid see ei võimalda meil siiski veel täielikku orientatsiooni süütegude labürindis. Teisest küljest on meil selge varguse määritelu, kuid samas selgus ka see, et vargusigi on väga mitmesuguseid ja seepärast ei võimalda ka varguse definiatsioon meile täit orientatsiooni varguste kui süütegude labürindis. Kõik see sunnib meid enne varguse ligemale vaatlusele asumist selgitama, kuidas on süüteod klassifitseeritud ja missugustesse süüteo klassidesse vargused kuuluvad.

Kaasajal tähtsaimaks süütegude klassifikatsiooniks on nn. süütegude kolmikjaotus. Selle klassifikatsiooni-meetodi ^{rahu} aluseks on Prantsuse Code pénal 1810 a. ja see klassifikatsioon toimus eeskätt puht praktilistel põhjustel. Selle klassifikatsiooni alusel toimus Prantsusmaal kohtuallumuse määramine ja teiseks soodustas see klassifikatsioon seaduse sõnastust lihtsustuse suunas. Kaasajal on see jaotus paljudes seadusandlustes läbi viidud. Nii jagab KrS. süüteod nende karistuse raskuse järele kolme gruppi: raskeks kuriteoks nimetatakse süütegu, mille kordasaatjat ähvardab surmanuhtlus või sunnitöö; kuriteoks nimetatakse süütegu, mille kordasaatjat raskeima karistusena ähvardab vangimaja ja üleastumiseks nimetatakse süütegu, mille kordasaatjat raskeima karistusena ähvardab arest või rahatrahv⁴⁸. Prantsuse Code pénal jagab süüteod:

48. KrS. § 3, Saarmann; Matto. op.cit. lhk.8.

üleastumiseks -contraventions - nimetatakse süüteod, mille kordasaatjale järgneb politseiline karistus, s.o.vangimaja kohuslike töödeta 1-5 p. ja rahatrahv kuni 15 fr., kuriteoks nimetatakse (délits) süütegu, millele järgnevad paranduslikud karistused, s.o.vangimaja 6p.-5 a.või rahatrahv üle 15 fr. ja raskeks kuriteoks - crimes - nimetatakse süütegu, millele järgnevad kehalised või auriivavad karistused, s.o.surmanuhtlus, sunnitöö, parandusmaja, kindluse vangistus ja väljasaatmine selle kõigis vormides.⁴⁹ RStGB. jagab süüteod järgmiselt: raskekuritegu - Verbrechen - on süütegu, millele järgneb karistusena surmanuhtlus, sunnitöö või kindluse vangistus üle 5 a.; kuratöö - Vergehen - on süütegu, millele järgneb karistusena kindluse vangistus alla 5 a., vangimaja või rahatrahv üle 150 RM. ja üleastumised - Übertretungen - on süüteod, millele järgneb karistusena arest või rahatrahv kuni 150 RM.⁵⁰

Eeltoodust näeme, et süütegude kolmikjaotuse alused ei ole kaasaegsetes seadusandlustes ühtlased, vaid need on sõltuvad ajast ja kohast. Teiseks peab märkima, et selline süütegude jaotus ei ole üldine, vaid mõnedes seadusandlustes esineb vaid kaksikjaotus eeltoodud kolmikjaotuse asemel. Nii nt. esineb Hollandi, Itaalia ja Norra kriminaalseadustikes jaotus kuriteoks ja üleastumiseks⁵¹. Needki jaotused on läbi viidud ähvardava karistuse suuruse

49. Poznõšev, Osnovnõja načala, lhk. 136.

50. RStGB. § 1, Schönke, op.cit.lhk. 18.

51. Poznõšev, Osnovnõja načala, lhk.137.

52. Sergejevski, op.cit.lhk.58.

järele ja praktilistel kaalutlustel.

Nagu juba tähendasin sai see jaotus aluse Prantsuse seadusandlusest 1810 ja sealt levis Saksamaale ning Venemaale, kuid Vene seadusandlus retsipeeris selle jaotuse alles 1903 a. UNS-is. NS. tundis 1845 a. kak-sikjaotust, kus juures kuritööks nimetati riigivastased, ühiskonna ja eraisikute puutumata õiguste vastu sihi-tud süüteod; üleastumisteks nimetati ühiskonna ja üksikisikute kut ja kasu ohustavad süüteod⁵². Peale selle esitab Sergejevski veel süütegude jaotusena jaotuse: otsene kahju, kahju oht ja mittekuulekus, kuid see jaotus ei ole praktilist rakendust leidnud.

Beltoodust selgub, et süütegude kolmikjaotuse aluseks on ähvardav karistus. Nüüd tõuseb küsimus, missugusesse liiki selles kolmikjaotuses paigutada vargus? Teatavasti varguse kordasaatmine ähvardab mitmesuguste karistuste kui tagajärgedega, missugust ähvardavat karistust võtta siin nüüd varguse süütegude klassifikatsiooni paigutamisel aluseks? Selleks on vaated erinevad. Osa autoreid nn. abstraktse käsituse pooldajad väidavad, et liigitu-se aluseks saab olla vaid süüteo põhitüübi karistus, s.t. et siin ei tohi arvestada ei kvalifitseerivaid ega pri-viligeerivaid asjaolusid. Sellel vaatekohal asuvad: Mezger, Hippel, Schwarz, Welzel j.t. Teine osa autoreid on otse vastupidisel seisukohal ja väidavad, et süüteo klassi määramisel tuleb arvestada konkreetjuhtu. Sellel vaatekohal asuvad: Frank, Kohlrausch, Dohna, Dalcke j.t.

52. Sergejevski, op.cit.lhk.58. 8.

Ka Schönke eelistab konkreetset käsitusviisi,⁵³ Selle käsitusviisi juures tuleb igal konkreetjuhul otsustada, missugusesse süüteoklassi kuulub käsitatav konkreetne süütegu. Samal seisukohal asuvad ka meie KrS. kommentaatorid Saarmann ja Matto väites, et süütegude klassifikatsiooni ei mõjosta üldosalised karistuste raskendamised, kergendamised ega asendamised, olgu need fakultatiivsed või obligatoorsed. Küll võivad aga eriliiki kuuluda ühe algsüüteo eriosas toodud liht-, kvalifitseeritud ja privilegieeritud juhtumid⁵⁴.

Konkreetses käsitusviisi juures peab süüteoklassi määramisel süütegu kõigis ta üksikasjus teada olema; siin on olulised niihästi objektiivsed tunnused, kui ka subjektiivsed tunnused. Nii nt. varguse puhul üldreeglina ähvardab varguse toimepanijat vangimaja karistus, selle järele kuulub vargus kuritegude klassi. Kui seda juhtu tahame klassifitseerida otse peale süüteo toimepaneku, kas või teopaigal, kus meil kõik objektiivsed andmed on käepärast ja tarbekorral võime need viimase peensuseni välja selgitada ning kontrollida, siis peame ikkagi langetama otsuse, et vargus kuulub kuritegude klassi. Lisandades samale vargusele subjektiivsed tunnused, nagu residivistil varguse karistuse kandmine üle ühe aasta vangimaja, teiskordne hobusevargus, öösel ja relvastatult mitme isiku poolt sooritatud vargus, siis peame aga sama varguse arvama raskete kuritegude klassi. Nii võib selle

53. Schönke, op.cit. lhk.18.

54. Saarmann/Matto, op.cit. lhk.8.

käsitlusviisi juures teatav kahtlus süütegude klassi määramisel jääda ka selle järele, kui asi isegi koh- tulikust uurimisjärgust läbi on, sest siin on vastami- si kahe sugused huvid: kannatanu ja prokuratuur püüavad süütegu võimalikult täpsusteni selgitada, et selle jä- rele saaks süütegija vastava karistuse, teiselt poolt aga süütegija püüab viimase võimaluseni raskendavaid asjaolusid salata, et pääseda kergema karistusega ja seepärast jäävadki tihti mõnedki raskendavad asjaolud selgitamata, mille tagajärjel võib ka teatav kõrvale- kaldumine esineda süüteoklassi määramisel.

Edasi on omaette küsimuseks, kas süüteoklassi mää- rajaks on pea- või lisakaristus? Selles küsimuses asu- vad käsitatud autorid ühel seisukohal, et otsustavaks on peakaristus.

Eltoodut arvestades tuleb tähendada, et kriminaal- õiguse teaduslikul ja teoreetilisel käsitamisel on ots- tarbekam abstraktne käsitlusviis, sest siin saame süüteo- klassi määrata konkreetjehusse laskumata. Et selle järe- le süüteo klassikuuluvuse määrajaks on üldmõiste, nagu see nt. varguse kohta KrS. § 548 on antud, siis abstrakt- se käsitlusviisi järele kuulub vargus kuritegude klassi.

Praktsusmaal teatavasti tegutsevad kolmesugused kohtud ja vastavalt kohtuallumuse määramiseks ongi süü- tegude kolmikjaotus sisse toodud. Meil selle vastu esi- nevad vaid kahe sugused kohtud, s.o. süüteod võivad allu- da üldreeglina kas jaoskonnakohtule või ringkonnakohtu- le. See kohtualluvus ei ole meil läbi viidud vastavalt

süütegude kolmikjaotusele ja seepärast ei saa meil esineda selles osas erilist tülüküsimust süüteoklassi määramisel. Hoopis eriolukorda satume aga siis, kui asume aegumisküsimust käsitama. KrS. järele on kuritegude aegumistähதாகaks vastavalt ähvardavale karistusele kas 5 või 3 aastat, aga raske kuriteo kriminaaljälitamise aegumistähதாகaks on 10 aastat⁵⁵. Siin on juba süütegevuse vastu võitlemise seisukohast väga oluline missuguse käsitusviisi järele ja kuidas määrata süütegude klassikuuluvus, kuid mitte ainult klassikuuluvus ei ole siin oluline, vaid ka see, mida mõista "karistuse ülemmäärana" all; kas selleks on konkreetne karistus või abstraktne, s.t. kas selle ähvardava karistuse ülemmäärana tuleb arvestamisele antud süüteoliigi üldkaristus, või tekoosseisule vastav konkreetne karistus? Nagu eespool tähendasin asub KrS. konkreetse käsitusviisi seisukohal; samal seisukohal asus ka Eesti Vabariigi Riigikohus. Selle seisukoha järele tulevad klassikuuluvuse määramisel arvestamisele ka kõik süütegija isikust olenevad asjaolud, s.t. siin tulevad arvestamisele kõik asjaolud, millistest sõltub karistus ja karistuse ülemmäär saab siis vastav konkreetjuhule⁵⁶. Selle seisukoha järele kuulub siis vargus kuritegude ja raskete kuritegude klassi. Kuritegude klassi kuulub KrS. §§ 548-550 ja 553 ja raskete kuritegude klassi KrS. § 551. Klassikuuluvuse määramisel tekitavad

55. KrS. § 69.

56. Riigikohtu otsus 21.12.1932 nr. 69 - lhk. 166.

59. Saarmann ja Matto, op. cit. lhk. 8.

raskusi KrS. §§ 552 ja 554, kus § 552 käsitleb hobusevargust, kus esimese hobusevarguse eest on ette nähtud karistuseks vangimaja, aga teistkordse hobusevarguse eest on ette nähtud sunnitöö. § 554 aga käsitleb varguse retsidiivi, kus juures üldreeglina on ette nähtud vangimaja, aga juhul, kui on juba kord kantud vangimaja karistus üle ühe aasta ja uue süüteo eest üldreeglina kohus jälle määrab karistusena vangimaja üle ühe aasta, siis on ette nähtud üleminek sunnitöö karistusele - sellega konkreetjuhu viimine kuriteo klassist raske kuriteo klassi, kuid seda juhul, kui käsitleda üldreegelt.

Seesuguste juhtude klassifitseerimisel lähevad jälle teoreetikute seisukohad lahku. Nii väidab Liszt, et mõõduandev ei ole konkreetne karistus, vaid mõõduandev on just ähvardav karistus ja teisest küljest on mõõduandev korrapärane karistusraamistik, kuna erakorralistest karistusraamidest on klassifikatsiooni alusena lubatavad ainult iseseisvad karistused. Erakorraliste karistusraamidena mõtleb Liszt seesuguseid, kus on arvestatud karistust raskendavad ja kergendavad juhud, kusjuures süütegude klassifitseerimisel arvestada on lubatud vaid raskeim ähvardav karistus⁵⁷. Samal seisukohal asub ka Hinüber⁵⁸ ja Saarmann-Matto⁵⁹.

Kui nende seisukohtade järele katsuda klassifitseerida KrS. §§ 552 ja 554 esitatud vargused, siis selgub

57. Liszt, op.cit.lhk. 121.

58. Hinüber, op.cit. 1943. lhk. 43.

59. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 8.

järgmine olukord: abstraktse käsitusviisi juures kuuluvad mõlemas §§ käsitatud juhud kuritegude klassi, sest üldkaristusena ähvarda⁶ nii hobusevarast kui ka retsidiivisti vangimaja karistus; konkreetse käsitusviisi juures aga kuuluvad mõlemas §§ käsitatud juhtudest lg.1 tähendatud juhud kuritegude klassi, aga lg.2 tähendatud juhud raskete kuritegude klassi. Küsimus seisab siin veel vaid selles, kas §§ 552 lg.2 ja 554 lg.2 ettenähtud karistused eeltähendatu mõttes iseseisvad või ei ole. Mis puutub KrS.§552 lg.2, siis siin saab olla vaid üks seisukoht ja nimelt, et see on hobusevarguse retsidiiv ja sellega on ka karistus eeltoodu mõttes iseseisev. KrS.§ 554 lg.2 on olukord natuke komplitseeritum, nimelt on siin karistatav juht tavaline varavastaste süütegude retsidiiv, kus on arvestatud ühe eelmise süüteo eest ärakantud karistus ja käsitatava süüteo eest konkreetjuhul rakendatav karistus. Kas on siis KrS.§ 554 lg.2 tähendatud juhul esinev karistusraamistik iseseisev, või tuleb seda käsitada mitteiseseisva karistuseraamistikuna? Mis puutub selle sätte esimesse ossa, siis on see vastuvaidlematult selge: kui aga süüdlane mõne nimetatud süüteo eest (vargus, röövimine, väljapressimine, kelmus) karistusena ära kandis vangimaja üle ühe aasta..... Selle kriteeriumi alus on selge, karistus on määratud kohtuotsusega ja see on ka ära kantud - konkreetne käsitusviis. Millisest lähtepunktist hinnata aga järgmist osa: ... ja uuesti kordasaadetud varguse eest enne nimetatud tähtaja möödumist (5 aastat) koh-

tu poolt tunnustatakse vangimaja karistuse vääriliseks samuti üle ühe aasta ...? Arvestades asjaolu, et see on retsidiivi käsitava §-i osa, siis loogiliselt järeldades peaks arvesse tulema esimeses lõikes tähendatud karistus, kui aga arvestada kommentaatorite seisukohta, et arvesse ei saa tulla KrS. § 548 lg.1,4 ja osaliselt 5 seisukohad, siis peab tähendama, et siin on KrS. läh-
tunud abstraktsest käsitusviisist. See arvamus leiab seda enam kinnitust, et Kommentaatorid olid ka KrS. koostamise komisjonis ja seepärast peaks nende kommentaar olema peaaegu võrdne autentsele seaduse seletamisele. Siit edasi argumenteerides jõuame välja seisukohani, et KrS. § 554 lg.2 karistusmäär sõltub: objektiivsetest süüteo tunnustest (teokoosseisust) ja subjektiivsetest tunnustest, s.o. süütegija isikust tingitud tunnustest. See karistusmäär ei ole antud alternatiivselt ja seepärast tuleb seda nimetada iseseisvaks karistus-
raamiks. Kõige eeltoodu põhjal kuulub KrS. § 554 lg.2 tähendatud vargus raskete kuritegude klassi⁶⁰.

Sellega olen seni suutnud selgustada, et KrS. vargus kuulub kahte süüteoklassi ja nimelt kuritegude ning raskete kuritegude klassi.

Nagu varguse mõiste käsitusel selgus, kuulub osa vargusi KrS-is "Võõra varanduse omavolilise kasutamise" peatükki. Nende varguste eest on ette nähtud ähvardava karistusena rahatrahv, arest ja vangimaja. Sellega siis

60. Tagantsev, UNS. § 587, lhk.1269. süüteo kordasaatmise abistamine nõuandmisega, 4. süüteo kordasaatmise

eeltoodu põhjal kuuluvad need vastavalt kas üleastumiste või kuritegude klassi. Kuidas on aga nende vargustega, milliste eest vastavate asjaolude esinemisel KrS. § 53 põhjal võib karistust kergendada ja määrata konkreetjuhul vangimaja asemel arest? Selles küsimuses valitseb doktriinis enamvähem ühtlane vaade: süütegude klassikuuluvuse määrajaks on vastava §-i sanktsioonis ette nähtud karistuse liik, mida ei mõjusta üldosas ette nähtud karistuse kergendamised ja raskendamised.

Üldkokkuvõttes selgub sellega, et vargus asub süütegude kolmikjaotuse järele klassidesse jagamisel kõigis kolmes klassis.

Järgmiseks süütegude liigituse aluseks on positiivne tegu - tegemus ja tegematus. Selle järele nimetatakse tegemussüütegudeks toimingud, mis on seadusega expressis verbis keelatud ja tegematusena - seadusega ettekirjutatud toimingute toimetamata jätmine⁶¹.

Mis sellesse liigitusse puutub, siis on pikema selge, et vargus kuulub tegemussüütegude hulka, sest vargus on toimus, mis seadusega on expressis verbis keelatud.

Doktriinis ja ka praksises eraldatakse ühe süüteo toimepaneku vormina kaasaaitamist. Kaasaaitajaks loetakse isik, kes tahtlikult abistab süüteo otsust toimepanijat. Seesuguse abistamise viisisid on mitmed ja KrS. loendab seesugustena: 1. süüteo kordasaatmise abinõude kättemuretsemine, 2. takistuste kõrvaldamine, 3. süüteo kordasaatmise abistamine nõuandmisega, 4. süüteo kordasaatmise

abistamine juhatamisega, 5. lubadusega kordasaatmist mitte takistada ja 6. lubadusega kordasaatmist vargata⁶¹. RStGB. on selles osas abstraktsem ja ütleb, et kaasaaitajaks loetakse see, kes süüteoale kaasa aitab "durch Rat oder Tat"⁶². Nagu nendest määriteludest näha, ei ole kaasaaitamisele oluline tegemus, vaid kaasaaitamine võib seista ka ainult nõuandmises või lubaduses süütegu varjata. Sellest järeldub ka, et kaasaaitamiseks ei ole oluline, et just kaasaaitaja tegemusest või tegematusest sõltuks süüteo tagajärg⁶³. Edasi selleks, et olla kaasaaitajaks, ei ole oluline sõnaselge tahteavaldus selleks, vaid vastavat tahet võib avaldada ka vaikivalt⁶⁴.

Eeltoodu põhjal järeldust tehes vargusele kaasaaitamise kuuluvuseks tegematuse süüteoliiki tuleb tähendada, et selles ei saagi kahtlust olla. Sellega siis vargus iseseisva süüteona kuulub tegemussüütegude liiki, aga vargusele kaasaaitamine võib kuuluda nii tegemuskui ka tegematussüütegude liiki.

Järgmiseks süütegude klassifitseerimisel on süüteo toimepanekuga saavutatav tagajärg. Selle järele jagatakse doktriinis süüteod tagajärje- ja formaalsüütegudeks. Tagajärjesüütegudeks nimetatakse seesugused süüteod, millistega lahutamatu on seotud mingisugune muudatus välismaailmas. Seda muudatust välismaailmas nimetataksegi tagajärjeks. Formaalsüütegude juures otse-

61. KrS. § 51 lg.1 p.3.

62. RStGB. § 49 lg.1.

63. Schönke, op.cit. lhk.133.

64. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 43.

Ex bibl. univ. Tart.

se tagajärje esinemine ei ole tarvilik. *aleklassi.*

Mis puutub varguse kuuluvusesse selles süütegude jaotuses, siis on pikemata selge, et vargus kuulub tagajärje süütegude hulka, sest ei ole vargust, kus ei esine ~~võõra~~ õigushüve seadusevastane valduse üleminek.

Tagajärjesüüteod omakorda jagunevad kahjustamis- ja ohustamissüütegudeks. Kahjustamissüütegudeks nimetatakse seenugused süüteod, mis otseselt kahjustavad kellelegi kuuluvaid õigushüvesid neid kas ära riisudes või hävitades. Ohustamissüütegudeks sellele vastandina nimetatakse seesugused süüteod, mille järelduseks - tagajärjeks ei ole otsene õigushüvede riisumine ega hävitamine, vaid mille tulemuseks on seadusega kaitstud õigushüvede ~~õiguse~~ ohustamine⁶⁵.

Mis puutub varguse kuulumisesse sellesse klassifikatsiooni, siis abstraktse käsitusviisi järele kuulub vargus kahjustamissüütegude hulka, sest varguse tagajärjeks on õigushüvede seadusevastane üleminek ühelt isikult teisele. Kui sellelt seisukohalt vaadelda varguse katset, siis näib, nagu kuuluks see ohustamissüütegude hulka, sest varguse katsega ei ole kahjustatud seadusega kaitstud õigushüve, vaid on ainult seda ohustatud. See seisukoht saaks aga paika pidada ainult sel juhul, kui varguse katse moodustaks iseseisva süüteo; kehtiv KrS. ja ka RStGB. ei tunne vargusekatset iseseisva süüteona ja seepärast ei saa see ka moodustada süütegu, mis kuulub ise-

65. Hinüber, op.cit.1943 lhk. 44.

66. Hinüber, op.cit.1943 lhk. 44.

67. Hinüber, op.cit.1943 lhk. 44.

seisvalt mingisugusesse süüteoklassi või alaklassi. Edasi jagatakse süüteod veel iseseisvateks ja mitte-iseseisvateks süütegudeks. Iseseisvateks süütegudeks nimetatakse seesugused süüteod, mis annavad teatava süüteoliigi teokoosseisu ja ei sisalda teise süüteoliigi tunnuseid. Selliste süütegudena esinevad: lihtvargused nii, nagu neid käsitab KrS. § 548 lg.1. Mitteiseseisvateks süütegudeks nimetatakse seesugused süüteod, mis sisaldavad eneses mitme süüteo tunnuseid. Mitteiseseisvad süüteod tavaliselt sisaldavad eneses iseseisva süüteo tunnused ja sellele lisanduvad kas kvalifitseerivad või privilegeerivad tunnused⁶⁶.

Nagu juba eespool toodud näitest selgub, kuulub vargus iseseisvate süütegude hulka. Mitteiseseisvate süütegude eriliseks tunnuseks on aga konkreetse süüteo kas kvalifitseerivad või privilegeerivad tunnused, selle järel, siis kuulub vargus ka mitteiseseisvate süütegude hulka. Siia kuuluvad eeskätt just kvalifitseeritud ja privilegeeritud vargused.

Järgmise süütegude klassifikatsioonialusena võib mainida süütegude klassifitseerimist süütegija isiku järel. Selle järel jagatakse süüteod üld- ja erisüütegudeks. Üldsüütegudeks nimetatakse seesugused süüteod, milliste toimepanejatena võivad esineda kõik teovõimelised isikud. Erisüütegudeks selle vastu nimetatakse kõik need süüteod, milliste toimepanijalt nõutakse teatavat kvalifikatsiooni⁶⁷.

66. Hinüber, op.cit.1943 lhk.44

67. Hinüber, op.cit.1943 lhk.43 ja 44.

Mis puutub varguse kuuluvusesse sellesse süütegude jaotusesse, siis nagu juba eespool toodud näitest selgub, kuulub vargus oma põhikujus üldsüütegude hulka, sest varguse toimepanijaks võivad üldreeglina olla kõik teovõimsad isikud. Kui lähtuda varguse mõistest, siis tuleb mainida, et vargust ei saa toimida mitte ainult teovõimsed, vaid ka kõik teised isikud, kelledest ainsa erandina esineb vastava õigushüvise omanik ja valdaja. Sellest seisukohast lähtudes näib, nagu ei saakski vargus kuuluda erisüütegude liiki, sest varguse toimepanekuks ei nõuta erilist kavalifikatsiooni toimepanijalt. Tutvunud ligemalt KrS. esitatud varguste liigitusega selgub siiski, et vargus kuulub peale üldsüütegude ka erisüütegude hulka ja seda nimelt juhul, kui varastab riigi-, omavalitsuse-, heategeva-, krediit- või kooperatiivasutuse-, osäühisuse- või aktsiaseltsi teenistuja tema valve alla usaldatud varandust⁶⁸. Samasse liiki võib lugeda veel kuuluvaks ka vargusi, mis on toime pandud usalduse kurjasti tarvitamisega, kuhu kuuluvad kannatanu majapidamisse kuuluvate isikute poolt toime pandud vargused⁶⁹.

Järgmise süütegude liigitamise alusena tuleb mainida süütegude jagunemist põhi-, kvalifitseeritud ja privilegeeritud süütegudeks. Põhisüüteoks nimetatakse süütegu, mis annab konkreetse süüteo kohta keske mõiste. Sellise süüteona esineb nt. vargus seesugusena, nagu ta on esitatud KrS. § 548 lg.1, nn. varguse legaldefinitsioon.

68. KrS. § 545 lg.3.

69. KrS. § 548 lg.2.

Kvalifitseeritud süüteks nimetatakse seesugune süü-
tegu, kus põhisüüteo on lisandatud mingisugused ja
süüd raskendavad asjaolud. Kvalifitseeritud süütegu
sageli sisaldab eneses peale põhisüüteo veel mingi-
suguse teise süüteo tunnuseid, nagu nt. murdvargus,
mis sisaldab peale tavalise varguse tunnuste veel
võõra varanduse rikkumise tunnuseid. Privilegeeritud
süütegu on vastand kvalifitseeritud süüteo ja selleks
nimetatakse põhisüütegu, millisele on lisandatud mõne-
sugused süüd kergendavad asjaolud. Privilegeeritud süü-
tegu on sageli seesugune seadusevastane tegu, millises
sisalduvad isegi süüd kõrvaldavad asjaolud, kuid sea-
duseandja on millegi pärast jätnud ka seesuguse süüteo-
siiski karistatavaks, nagu nt. vargus, mis on korda
saadetud äärmise häda sunnil; see on ju vargus häda-
seisundis, kuid vaatamata sellele, et üldreeglina
hädaseisundis sooritatud süütegu ei ole karistatav,
on seaduseandja hädaseisundis sooritatud varguse jätnud
karistatavaks. Arvestanud juba eeltoodud näiteid käesoleva süü-
tegu klassifikatsiooni kohta näeme, et vargus kuulub
niihästi põhi-, kvalifitseeritud, kui ka privilegeeri-
tud süütegude hulka. Lõpuks olgu veel tähendatud, et süütegusid jagatak-
se ka kallaletungi, ehk ründe objekti järele, resp.
ründe suuna järele. See jaotamisviis omab tähenduse
eeskätt praktilisest seisukohast lähtudes, kuid selle
juures peab tähendama, et see jaotusviis on erinev eri

rahvaste juures ja eri seadustikes. Nii esines vanemates seadustikes jaotusena: riigivastased, isikuvastased ja varavastased süüteod, kus juures iga põhiklass omas terve rea alaklasse. Mis puutub põhiklassidesse, siis need olid suuremas osas riikides ühtlased, kuid seda suuremaid erinevusi esines alaklassides. Kui vastavas võrdluses edasi minna, siis tuleb tähendada, et riigivastaste süütegude klass on aegade jooksul suuremaid muudatusi üle elanud, kui teised klassid ja nähtavasti ei ole need muudatused veel suuthud kristalliseeruda, vaid nad on jalle uuesti jõudnud uude muudatuste ajajärku. Nii on Saksa seaduseelnõus (Das kommende Recht) selles osas jälle muudatused ette nähtud ja kui neid võrrelda eelmistega, siis tuleb tähendada, et need muudatused ei ole sugugi vähese tähendusega. Kui meil kehtivas KrS. on esikohale asetatud riigivastased süüteod oma alaklassidega, siis esinevad Saksa tulevases kriminaalseadustikus esikohal nn. rahvakaitse normid, selle järele rahva jõu kaitse normid, siis rahva korrakaitse normid, selle järele rahvakaaslaste kaitsenormid, mis vastavad meie isikuvastaste süütegudele ja lõpuks esinevad veel varakaitse normid, mis vastavad meie varavastastele süütegudele. Kui vaadelda seda süütegude liigitust, siis kerkib tahtmatult küsimus: kas ei ole mitte ka riigi mõiste muutumise järku jõudnud? Kas tahetakse eeltoodud süütegude klassifikatsiooniga viidata rahvusriigile või on selle taga midagi muud peidud, see küsimus jäägu tuleviku selgitada.

Mis puutub vargustesse selle süütegude klassifikatsiooni järele, siis tuleb tähendada, et vargused kuuluvad selle klassifikatsiooni järele ainult varavas-taste süütegude liiki.

Olles selgitanud varguse mõiste ja varguse kuulu-mise ühte või teiste süüteoliiki, on saanud vajalikud eelmõisted varguse edaspidiseks õigusteoreetiliseks käsituseks, seepärast tahan siirdudagi nüüd otse vargu-se üksikute liikide vaatlemisele. Selle vaatlemise aluseks tahan võtta KrS-is esineva varguse ja seda paralleelselt käsitada KrS. otsestes allikates esinenud vargusega ning RStGB-s esineva vargusega. Nagu juba eespool tähen-dasin, on RStGB-l teatavad lahkuminekid KrS-ist ja seepärast on oluline ka vargust vaadelda võrdlevaät mõlemas seadustikus.

*1. Varguse ja süütegu
kõikide varavas-taste
ühtsuse põlvkond
selle eeskoost*

Et vargus kõigele sellele vastamata muutub süütegude klassifikatsioonis koos klassifikatsioonialuse muut-misega, seepärast tuleb meile vaid ühte, et vargus on süütegu, mis esineb küllaltki mitmekesises värviingus. Vargus omab sellise värvikülluse, et teda on võimalik süütegude klassifikatsioonis vastavalt klassi-fikatsioonialustele paigutada mitmesse liiki, mis viib see meid tahtmatult mõtlele, et vargust on võima-lik ka väljaspool süütegude üldklassifikatsiooni eraldi teistest süütegudest liigitada omaette ja sealjuures ainult vargusele omastesse klassidesse.

Süütegude klassifikatsiooni vaatlemisel selgus, et see klassifikatsioon ei oma ainult teoreetilist väärtust, vaid ka praktilist.

§ 5. Varguse liigitusest üldiselt.

Nagu eeltoodust selgus, on süütegusid vastavalt nende eritunnustele võimalik jagada mitmesse liiki. Edasi selgus samas, et vargus kui süütegu vastavalt oma eritunnustele langeb kord ühte ja kord jälle teise süüteoliiki. Sellest liigitusest ei saa meie siiski järeldada, et vargusel puudub oma eritunnus, mis on omane ainult vargusele, vaid ligem uurimine näitab, et seesugune varguse kõikumine süütegude klassifikatsioonis on tingitud klassifitseerimisaluste muutmisest.

Varguse definitsioon näitas meile, et vargusele on ka omapärased tunnused, mida ei saa ühegi teise süüteoliigi tunnusteks nimetada ega nendega vahetada. Et vargus kõigele sellele vaatamata muutub süütegude klassifikatsioonis koos klassifikatsioonialuse muutmisega, see tõendab meile vaid ühte, et vargus on süütegu, mis esineb küllaltki mitmekesisel värvingus. Kui nüüd vargus omab sellise värvikülluse, et teda on võimalik süütegude klassifikatsioonis vastavalt klassifikatsioonialustele paigutada mitmesse liiki, siis viib see meid tahtmatult mõttele, et vargust on võimalik ka väljaspool süütegude üldklassifikatsiooni eraldi teistest süütegudest liigitada omaette ja sealjuures ainult vargusele omastesse klassidesse.

Võitlus süüteguse vastu on seda edukam, mida premini tunneb seda võitlust teostav organisatsioon üksikuid süütegusid ja nende süütegude põhuseid, kuid

§ 6. Varguse liike kehtivas kriminaalseadustikus

Varguse määritelus selgus, et vargus on võõra õigushüve riisumine omastamise sihiga. Selle määritelu järele on vargus süüteks, mis eeskätt haarab üksikisikuid ja perekondi kui ühiselu väikseimaid koondisi. Mis puutub suurematesse koondistesse, siis on tavaliselt nii, et nende õigushüved on üksikisikute vastu rohkem kaitstud, kui üksikisikute õigushüved. Teiseks seigaks on, et vargus on süütegu, mis valusaimini haarab just vaesemat rahvakohti, sest tegeliku elu kogemused näitavad, et vaesemad inimesed viibivad rohkem oma tavalisest elukohast eemal, kui rikkamad ja mis seesugusel korterist eemalviibimisel just oluline on, on see, et vaesema rahvakihi korterid on sellel eemalviibimise ajal elaniketa ja sinna võõra sissetung sellega rohkem soodustatud, kui rikkama rahvakihi korteritesse, kellel tavaliselt ikka keegi kodus on. Mis lisaks kõigele veel soodustab vargusi just vaesema rahvakihi juures on see, et nende korterid on nõrgemini lukustatud, kui rikkama rahvakihi korterid.

Vaatamata asjaolule, et vargus on süüteks, mis eeskätt haarab just üksikisikuid, on ta siiski ühtlasi süüteks, mis küllaldaselt laiu rahvakihte haarab ja sellega on küllaltki oluline igas ühiskonnas selle pahe vastu võitlemisele ka väärrika tähelepanu pööramine.

Võitlus süütegevuse vastu on seda edukam, mida premini tunneb seda võitlust teostav organisatsioon üksikuid süütegusid ja nende toimepaneku viise. Teisest küljest on ka oluline tunda üksikute süütegude põhjuseid, kuid seda kõike saab õieti tunda ja õieti selle vastu võidelda ikkagi ainult vastavate süütegude põhjaliku uurimise kaudu. Kõigil eeltoodud põhjustel ongi õigustatud ka varguse kui süüteo üksikasjalik uurimine.

Nagu eespool juba selgus on vargust võimalik süütegude klassifikatsioonis mitmesse klassi paigutada, kuid peale selle on võimalik ka vargust liigitada tunnuste järele, mis on just vargusele omased.

Süütegude klassifikatsioonist selgus, et vargus, nagu iga süütegu, jaguneb liht-, kvalifitseeritud- ja privilegeeritud varguseks. Sellele jaotusele lisavad seadustikud veel nn. raske varguse juhu. Kui eelmise kolme liigi kohta on esitatud enamvähem kindel mõiste, siis raske varguse kohta seda mõistet nii selgelt ei esine. Ka Paerand oma artiklis ei ole suutnud leida muud eraldamisalust, kui ainult karistuse raskus, resp. karistuse määr. Kui seda klassifitseerimisvõimalust võrrelda KrS. ja RStGB. süsteemides, siis selgub, et KrS. kommentaatorid on esitanud eeltoodud varguse neljaks jagamise, aga RStGB. kommentaatorid ei tunne neljandat liiki, vaid neil esineb kolmikjaotusena liht-, raske- ja privilegeeritud vargus, sellega siis raske vargus haarab enesesse KrS-is esineva raske ja kvalifitseeri-

peratiivasutise, osahinduse või aktsiaseltsi teenistuja), kes süüdistatud tegevustalal nende käes oleva varanduse omastamises või teenistusalal nende valve all oleva varanduse varguses.

tud varguse juhud. RStGB-1 põhjenevas doktriinis selle vastu esineb ka jagamine liht-, kvalifitseeritud ja privilegeeritud vargusteks⁷⁰.

Võrrelnud KrS. allikatel põhjenevat doktriini KrS. jaotusega, selgub, et see jaotus on üle võetud KrS. allikatest. Nii defineerib Foinitski rasket vargust: "Raskeks varguseks nimetatakse vargus, mis on toimitud seaduses eriti esiletoodud asjaolude esinemisel, mis suurendavad karistatavust, kuid mitte obligatoordelt vaid fakultatiivselt"⁷¹.

Teise liigitusena esineb KrS-is varguse liigitus varguse toimepanija järele. Siin võiks eeskätt mainida süütegude klassifikatsioonist tuttavat üld- ja erisüütegudeks jagamist. Nii teebki KrS. siin vahet eri- ja üldsüütegude vahel, kus juures erisüütegu on esitatud KrS. § 545 lg. 3, sellega mitte varguste peatükis, vaid "Leiu teatamatajätmine, võõra varanduse omastamine ja usalduse kurjasti tarvitamine" peatükis⁷².

Järgmiseks subjektiivsel alusel klassifitseerimise tunnuseks on retsidiiv ja mitme isiku poolt ühiselt toimetatud vargus. Nende asjaolude juures on tarvilik edaspidine pikem peatus, seepärast siin kohas neid küsimusi pikemalt ei puuduta.

70. Hinüber/ Tegtmeier, Besonderer Teil, lhk. 124.

71. Foinitski, op.cit.lhk. 197.

72. KrS. § 545 lg. 3 "Samade karistuse alla ja samadel alustel langevad käesolevas paragrahvis nimetatud isikud (riigi, omavalitsuse, heategeva-, krediit-, kooperatiivasutise, osühisuse või aktsiaseltsi teenistuja), kes süüdlased teenistusosalal nende käes oleva varanduse omastamises või teenistusosalal nende valve all oleva varanduse varguses.

Kolmandaks varguse liigitamise aluseks on KrS-is varguse liigitus objekti järele. Selle liigituse juures tõstetakse eriti esile objekti väärtus. Objekti väärtust ei hinnata mitte ainult rahale hinnatavalt, vaid ka selle tähtsuse järele majapidamises.

Neljandamaks varguse liigitamise aluseks on varguse toimepaneku aeg. KrS-is varguse liigitamise alusena esiletõstetud aeg esineb eranditult raskendava asjaoluna. Aega süüd raskendava asjaoluna on hinnatud kahest seisukohast: 1. varguseobjekti hoidmise ja 2. süütegija parema peitmisvõimaluse seisukohast.

Viienda varguse klassifikatsiooni alusena esineb varguse toimepaneku koht. Siingi on koha hindamisest lähtutud kahest seisukohast: 1. kannatanu võimalustest oma õigushüve kaitsmiseks ja 2. süüteokoha erilise seaduse kaitse alla võtmise seisukohast.

Kuuendamaks võib varguse klassifikatsioonina tarvitada veel olukorda, millises vargus on toime pandud. Siin tuleb arvestamisele olukord nii hästi süütegija kui ka kannatanu seisukohast lähtudes.

Lõpuks võib veel varguste klassifitseerimisel klassifikatsioonialusena tarvitada süütegija tegevust.⁷³

Kõik eeltoodud klassifikatsioonialused on seesugused, et nende juures on tarvilik pikem peatus asjast selgema pildi saamiseks ja seepärast katsungi seda järgnevas teha.

73. Paerand, Õigus nr.2-1936 a. Vargus KrS järgi. lhk.98.

kaasaja kriminaalõigus peab välja arenema tegija kriminaalõiguseks⁷⁴. Kõige selle põhjal arvan, et ka käesolevas peatükis § 7. Varguse liigitus toimija järele.

Eespool selgus, et üheks varguse liigitamise aluseks on süütegude kolmikjaotus, kuid see on seevõrd üldine ja juba käsitatud, et selle juures iseseisvalt rohkem peatuda ei ole tarvidust. Samuti selgus eespool, et varguse klassifitseerimine on eraldi süütegude kolmikjaotusest võimalik ähvardava karistuse suuruse järele, mille alusel KrS. jagab vargused nelja liiki. Seegi klassifitseerimisalus on eespool küllaldaselt käsitatud ja need klassifitseerimisalused läbistavad teisedki liigitused, seepärast ei peatu mina nende juures eraldi, vaid peatun tarbekorral vastavas kohas nende juures koos teiste klassifitseerimisalustega.

Asudes varguse klassifitseerimisele süütegija isiku järele pean eeskätt tähendama, et varguse subjekt omab nii varguse toimimisel, selle jälitamisel kui ka vastava asja konkreettsel kohtulikul uurimisel ja karistuse määramisel seevõrra ~~kätkxxx~~ suure osatähtsuse, et sellele on teatav tähelepanu pööratud kogu kriminaalõiguse ajaloolise arengu kestel. Veel enamki, kaasajal on tendents süütegija isiku osatähtsuse suurendamisele nii hästi süütegude teoreetilisel käsitamisel kui ka vastava süüteo eest karistuse määramisel. Süütegija osatähtsuse tõusu tahetakse isegi sellega ära märkida, et väidetakse: vanem kriminaalõigus oli süüteo kriminaalõigus, aga

kaasaja kriminaalõigus peab välja arenema tegija kriminaalõiguseks⁷⁴. Kõige selle põhjal arvan, et ka käesolevas peab varguse süütegija järele klassifitseerimine omama vastava seisukoha.

Nagu juba eespool tähendasin, omab süütegude jagamisel eri- ja üldsüütegudeks süütegija isik peamise tähtsuse. Kui üldsüütegude toimepanijaks võib üldreeglinas olla iga isik, siis erisüütegu saab toime panna vaid vastava kvalifikatsiooniga isik. Mis puutub vargusesse, siis on ka siin seesugune erisüütegu ette nähtud. See erisüütegu on väljenduse leidnud KrS. § 545 lg. 3, kus varguse toimepanijaks saab olla vaid riigi või omavalitsuse, heategeva-, krediit- või kooperatiivasutise, osühingu või aktsiaseltsi teenistuja ja KrS. § 548 lg. 2, kus erisüütegu on väljendatud enam üldisel kujul ja nimelt "usalduse rikkumisega", kuid seegi väljend on selge viide erisüüteole, sest usalduse rikkumisega ei saa iga isik vargust toimida, vaid siin peab varguse toimijal kannatanuga olema eriline vahekord, kus kannatanu erilise usaldusega suhtub varguse toimepanijasse. Seesuguse varguse toimepanijana võivad kõne alla tulla vaid isikud, kes elasid kannatanuga koos või olid kannatanu juures teenistuses. Kui siin all mõista ainult neid isikuid, kes elasid kannatanu juures, siis oleks see seaduse üleliigne kitsendavalt tõlgendamine

74. Hinüber, op.cit. Besonderer Teil lhk. 6.

75. Tagantsev, UNS. lhk. 1257.

76. Liszt, op.cit. lhk. 242, Pozdisev, op.cit. lhk. 630,

Riigikohtu otsus 8.12.37.nr. 58, lhk. 123.

ja nii mõnelgi juhul õigushüvele vähema seddasliku kaitse pakkumine, kui see vahest sedduseandja tahe oli⁷⁵.

Järgmiseks üksiktoimija järele varguste jagamise aluseks on retsidiiv. Retsidiiviks - taaslangeks - nimetatakse sama või üksliikliku süüteo toimepanekut, peale eelmise süüteo eest määratud karistuse kandmise, selleks määratud tähtaja jooksul.⁷⁶ See definistioon käsitab retsidiivi kitsendavalt, sest selles esineb nõue, et süütegu peab olema sama või üksliiklik, kuid retsidiiv kõige laiemas mõttes on üldse korduv süütegevusele andumine. Mis puutub üks- või samaliiklusesse, siis see nõue on praktilisest seisukohast lähtudes tarvilik, sest vastavalt sellele kohaldatakse retsidiivistile karistust. Samuti on praktilisest seisukohast lähtunud ka nõude püstitamisel, et taaslange peab toimuma selleks määratud tähtaja kestel.

Vastavalt eeltoodule tunnebki KrS. kolmesugust retsidiivi: 1. üldretsidiiv, 2. üldosaline eriretsidiiv, 3. eriosaline eriretsidiiv. Üldretsidiivi alla mõistab KrS. retsidiivi kõige laiemas mõttes. Siin ei ole retsidiivi mõiste seotud ei süüteo liigiga ega aegumistähtajaga. Üldretsidiiv on sellega üldse süütegude kordamine. Selle retsidiivi mõiste juures retsidiivisti vastutuselevõtmine ei erine esmakordselt süüteo sooritanu vastutuselevõtust, kuid karistuse määramisel arvestatakse varem toimetatud süütegu raskendama asjaoluna või nagu seda ~~sedas~~ Saksa literatuuris väljendatakse "arvestatakse

75. Tagantsev, UNS.lhk.1257.

76. Liszt, op.cit.lhk.242, Pozhõšev, op.cit.lhk.630, Riigikohtu otsus 8.12.37.nr.58, lhk.123.

süütegija meelsuse kindlakstegemisel". on samaliiklik ja mitme Eeltoodust selgub, et üldretsidiiv ja süütegude mitmus on naabermõisted. Vahe nende vahel seisabki vaid selles, et süütegude mitmuse juures on süüteo toime pandud enne esimese süüteo eest karistuse kandmist, aga retsidiivi juures on oluliseks tunnuseks just karistuse kandmine - retsidiivistiks loetakse isik, kes uusi süütegusid toimib pärast eelmiste süütegude eest määratud karistuste kandmise.

KrS. Üldosaline eriretsidiiv ja eriosaline eriretsidiiv eeldavad kaht tingimust: 1. sama või endise süüteoga üksliikliku süüteo toimepanekut ja 2. uue süüteo toimepanemist eriretsidiivi aegumistähtaja vältel. Selleks, et retsidiiv oleks täielikult rakendatav, peavad esinema mõlemad tingimused koos⁷⁷.

Kui vaadelda nüüd üldosalist eriretsidiivi, siis näeme, et selle rakendamiseks nõutaksegi seaduses eeltoodud tingimuste esinemist, kus juures aegumistähtjaks on raskete kuritegude juures viis aastat, kuritegude juures kolm aastat ja üleastumiste juures üks aasta. Peale selle nõutakse üldosalise eriretsidiivi rakendamisel veel, et eriosas ei oleks konkreetse süüteo eest taaslange korral ette nähtud karistuse raskenemist⁷⁸.

Vaadelnud retsidiivi tingimusi selgub, et sealhõlmas nõutakse samaliikliku või üksliikliku süüteo toimepane-

77. Saarmann ja Matto, op.cit.lk. . 57.

78. KrS. § 68. ja Matto, op.cit.lk. 54.

80. Pärli, Süütegude kordamine vastutust raskendava arjaoluna KrS. järgi. Oigus 1935 nr.10, lk. 471.

80. Saarmann, KrS 5353 ja 534. Ajakiri, Oigus 1935 nr. 7 lk 426

kut. Seadus lähemalt ei määritle, mis on samaliiklik ja mis on üksliiklik. Kommentaatorid määritlevad samaliiklikku süütegu, kui eelmise süüteoga ühte tüüpi kuuluvat süütegu, selle vastu üksliiklik süütegu on kommentaatorite arvates seesugune, mida ühendab eeskätt teo iseloom⁷⁹. Käsitades sama küsimust leiab Pärli, et samasteks süütegudeks tuleb pidada niisuguseid, mis mahuvad ühisesse KrS. väikseimasse ossa ja üksliiklikuks süüteks tuleb lugeda niisugused süüteod, mis mahuvad KrS. ühisesse peatükki⁸⁰. Nagu näha määritlevad kommentaatorid sama- ja üksliikliku süüteo konkreetsetele süütegudele omapäraste tunnuste järele, aga Pärli katsub neid mõisteid määritleta nn. legaalsüsteemist lähtudes. Kumb neist määriteludest on õigem? Nagu eespool selgus on KrS-is sama- ja üksliikseid süütegusid mingisugusel põhjusel paigutatud eripeatükkidesse, sellepärast ei saa teaduslik käsitlus leppida legaalsüsteemiga, vaid õiglasemaks tuleb tunnustada süüteoliikidele omapäraste ja teaduses tunnustatud tunnuste järele määritlemine.

Tehes kokkuvõtet eeltoodu põhjal selgub, et varguse toimijale ei ole rakendatavad ei üldretsidiivi tingimused ega ka erisidralise eriretsidiivi tingimused, sest vargus kuulub süütegude hulka, milliste kordamise eest on ette nähtud erilised tingimused karistuse raskendamiseks^{80a}. Need tingimused kannavadki erisidralise eriretsidiivi nimetust.

79. Saarmann ja Matto. op.cit.lhk. 54.

80. Pärli, Süütegude kordamine vastutust raskendava asjaoluna KrS. järgi. Oigus 1935 nr.10, lhk.471.

80^a Saarmann. KrS §§553 ja 554. Ajakiri, Oigus 1935 nr.9 lk. 426.

Vargus on varavastane süütegu, mille kordamise eest selle toimepanijale karistuse raskendus on ette nähtud kriminaalseadustiku eriosas. KrS. järele varguse taastlange arvestatakse kolmandamast vargusest alates, s.r.t. kui süütegija on juba kahel korral karistatud kas varguse röövimise, väljapressimise või kelmuse eest ja siis uuesti paneb toime varguse, siis leotakse teda juba retsidiivistiks ja tema kohta tulevad kohaldamisele retsidiivisti karistamise eeskirjad. Kui üldosalise eriretsidiivi kohta nõutakse samaliiklise või üksliikliku süüteo toimepanekut, siis varguse kui eriosalise eriretsidiivi kohta on niihästi üksliiklikud kui ka samaliiklikud süüteod ammendavalt loendatud. Selle järele kuulub samaliiklikuks süüteks varguse juures vargus, nagu see selgub ka eeltoodud määritelust, ja üksliiklikuks röövimine, väljapressimine ja kätsumus, nagu see samuti selgub eeltoodud määritelust. Nii siis on esimene tingimus selle retsidiivi määritlemiseks täidetud. Ka teine tingimus on määritletud expressis verbis seaduse poolt, millega on määratud aegumistähtajaks viis aastat.

Võrrelnud KrS-is esinevaid retsidiivi liike selgub, et üldretsidiivile on iseloomulik, et siin ei ole oluline süütegude liik ega ka karistuse kandmisest möödunud aeg, vaid nõutav on ainult üldse süütegude toimepanek ja selle eest karistuse kandmine. Üldosa-

81. KrS. § 63 "...välja arvatud juhud, kus seaduses on ette nähtud erilised karistused süütegude kordamise eest..." Saarman ja Matso, op.cit.lhk.57.

lise eriretsidiivi juures on nõutav, et toimitud süüteo-
oleksid kas sama- või üksliiklikud ja et eelmise karis-
tuse kandmisest ei tohi olla möödunud rohkem, kui on
määratud aegumistähtaeg. Üldosalise eriretsidiivi juures
on aegumistähtaeg määratud vastavalt süüteo liikidele,
kus juures selle aegumistähtaja määramise aluseks on
võetud süütegude kolmikjaotus. Üldosalise eriretsidiivi
ja eriosalise eriretsidiivi ühiseks jooneks on, et
retsidiivi moodustamiseks toimepandud süüteod peavad ole-
ma kas sama- või üksliiklikud ja uue süüteo toimimine
aegumistähtaja piirides; erinevuseks on aga see, et
üldosalisel eriretsidiivil on määratud aegumistähtajad
vastavalt süütegude kolmikjaotusele, aga eriosalise
eriretsidiivi juures ei ole seda silmas peetud, vaid on
aegumistähtaeg määratud ühine kogu süüteoliigile. Nüüd
tõuseb küsimus: missuguseid eeskirju rakendada retsi-
divistile karistuse määramisel? kas on eesõigus üldosal
või eriosal? See küsimus on KrS-is lahendatud eriosa
kasuks, nagu seda ka KrS. kommentaatorid väga õieti
väidavad⁸¹. Samas aga asuvad kommentaatorid millegi-
pärast erineval seisukohal ja väidavad, et juhtumil,
kus eriosalise eriretsidiivi alusena on ette nähtud
vaid üksliikliku süüteo toimepanemine, tuleb sama süü-
teo kordamisel rakendada mitte eriosalist eriretsidiivi
normi, vaid üldosalise eriretsidiivi eeskirju. Näiteks
ainult vargused oleksid karistatavad üldosalise eri-

81. KrS. § 68 "...välja arvatud juhud, kus seaduses on
ette nähtud erilised karistused süütegude kordamise
eest..." Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.57.

retsidiivi eeskirjade järgi, vargus aga, mis oli kolmandaks või neljandaks süüteks, kusjuures eelnevad süüteod ei olnud ainult vargused, vaid nende hulgas oli vähemalt üks röövimine, väljapressimine või kelmus, on karistatav KrS. § 553 või 554 järgi⁸². Sellele väitele on kommentaatorid juurde lisanud, et see on vaieldav. Sellega on kommentaatorid kahtlematult tahtnud näidata, et nende seisukohaga ei ühineta ja nagu see selgub KrS. § 68 sõnastusest ning Riigikohtu seisukohast⁸³, seda ka põhjendatult. Ei saa ju KrS. § 68 sõnastusest kuidagi välja lugeda, et ainult varguste retsidiiv saaks viia selle paragrahvi sätte alla. Sellele räägib ka vastu niihästi KrS. § 553 kui ka § 554 sõnastus, kust ei saa kuidagi välja lugeda, et need paragrahvid oleksid rakendatavad ainult siis, kui retsidiivi juures tulevad arvestamisele kõik nendes paragrahvides loendatud süüteod korruga või vähemalt kaks loendatud liikidest.

Kui KrS. § 68 ütleb järgmiselt: ...välja arvatud juhud, kus seaduses on ette nähtud erilised karistused süütegude kordamise eest ... ja KrS. § 554 ...mitte vähem kui kolmel korral varguse, röövimise, väljapressimise või kelmuse eest siis need väljendused vaid kinnitavad ja õigustavad Riigikohtu seisukohta, milles Riigikohus on kommentaatorite seisukohale otse vastu.

82. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.57.

83. Riigikohtu otsus 15/21. dets.1937 a. nr.60.lhk.126.

Millised on siis tingimused retsidiivisti karistamiseks, kes on varguse toime pannud? Kui lähemalt vaadelda KrS. varguse retsidiivi, siis selgub, et siin ei ole tegemist varguse retsidiiviga, vaid siin esineb riisumise retsidiiv, s.t. selle retsidiivi alla on kokku võetud nende varavastaste süütegude retsidiiv, kus on tegemist vööra vara riisumisega. Selle järele kuuluvad ühiste retsidiivi tingimuste alla, nagu seda väljendavad KrS. §§ 553, 554, 555, 556, 562, 563, vargus, röövimine, väljapressimine ja kelmus. Nende süütegude järele retsidiivi arvestamisel loetakse kõik samaväärseteks ja kas või igast süüteost ühe esinemisel moodustavad need kokku retsidiivi, millega tuleb ka varguse juures arvestada. Selle järele, kui süütegija on sooritanud järjekorras röövimise, väljapressimise ja kelmuse ning nende eest eraldi karistatud ja ka karistused üksteise järele eraldi ära kandnud, s.t. süüteo sooritamise järele on karistatud ja karistuse ära kandnud ning peale karistuse kandmise eelmise süüteo eest on sooritanud ja selle eest jälle eraldi karistatud ning selle kandnud, kui seesügune süütegija sooritab siis ka varguse, siis loetakse ta KrS. järele retsidiivistiks, kellele kohaldatakse varguse retsidiivi eeskirjad. Nende retsidiivi eeskirjade kohaldamiseks on tingimuseks, et uus süütegu peab olema sooritatud aegumistähtaja piirides, milleks KrS-is on viis aastat. Selle viieaastase aegumistähtaja arvestamisel on KrS. püstitanud nõude, et uuesti sooritatud süüteo ja viimase karistuse kandmise vahe ei tohi

ületada aegumistähtaja piire, aga eelmiste süütegude ja karistuse kandmise vahe suhtes ei ole püstitatud mingisuguseid nõudmisi. Seaduse eeskirjade järele aegumistäht aeg algab eelmise süüteo eest määratud karistuse kandmise lõpetamise päevaga ja läheb katkestamatult kuni uue süüteo toimepanekuni või lõpptähtpäeva saabumiseni, milleks on karistuse kandmise lõpetamise kuupäev vastavast aastast

Kui vaadelda retsidiivi arengu ajalugu, siis näeme, et retsidiiv on selliseks, nagu ta esineb KrS-is, kujunenud pika arengu kestel. Kui retsidiivi arengu algastmel puudusid retsidiivistide nimestikud ja üldse igasugused nimestikulised arvestamised, siis hakati mitmesuguseid süütegijaid märkima erinevate märkidega. Märkideks tarvitati kas põletismärke või jäsemete maharaiumist. Nii esines vana Vene õiguses varastele "v" (B=vor'st, varas) tähe põletamine otsaesisele, Jaapanis poliitiliste süütegude tätoveerimine, Indias vastavalt süüteo kehaosade maharaiumine. Meil esines Tallinna linnaõiguse järele kõrva maharaiumine, aga Riia linnaõiguse järele "musta raamatusse" kanmine. Ka Lääne-Euroopas esines varem õiguses mitmesuguste rikete või haavandite tekitamine ja hilisemal ajal nimestikud. Kui esines retsidiivistide märkimine mitmesuguste haavandite või rikete tekitamisega, siis ei moodustanud retsidiivistide kindlakstegemine taaslangel korral erilist raskust, aga nimekirjade sisseseadmise järele kujunes omaette probleemiks retsidiivistide kindlakstegemine, s.o. isku samasuse määramine. Selleks tarvitati Lääne-Euroopas

84. Leesment. op. cit. lk. 108 ja 109.

85. Herndl. System und Praxis der Daktyloskopie. Nr. 501 ja 502.

pas veel enne päevapildistamise leiutamist inimese mälu, milleks kasutati erilisi ametnike.

Samuti erinev, kui oli süütegijate märkimine, oli ka karistuse määramine taaslange korral. Nii esines meie vanemas õiguses poomine ja pea maharaiumine⁸⁵. Aga esines ka maalt väljasaatmine. Erinevad olid ka retsidiivi arvestamise alused. Nii ei olnud sageli tarvilik isegi süüdimõistmine, vaid küllalt oli ka süüdistamisest⁸⁶. Loomulikult ei saanud seesuguse arvestamise juures juhtu olla mingisugusest aegumisest, vaid retsidiivi arvestamisel oli küllaldane kunagine süüteo toimimine. Mis aga veel halvem oli, oli see, et sageli kannatasid õnnetuse üleelanud süütegijatega ühesugustel alustel.

Retsidiivi areng, nagu paljude teiste instituutide arengud, muutusid valgustusajajärgul radikaalselt. Nii näeme veel KrS. allikate juures erinevat retsidiivi arvestust. NS.tundis puhast varguse retsidiivi ja aegumistähtaeg oli erinevalt KrS.aegumistähtajast püstitatud. Nii oli varguse eest karistuse kandmise järele aegumise tähtajaks 3 aastat, kui süütegija oli karistatud vangimajaga õiguste võtmiseta, kui aga oli karistatud õiguste võtmisega, siis oli aegumistähtajaks 5 aastat, vangirooduga karistamisel oli aegumistähtajaks 8 aastat. NS.tundis ainult puhast varguse retsidiivi ja varguse retsidiivi arvestamisel ei võinud teisi süütegusid arvestada.

85. Leesment. op.cit.lk.108 ja 109.

86. Leesment. op.cit.lk.110.

Võrrelnud neid retsidiivi sätteid KrS. retsidiivi sätetega näeme, et need ühtivad kõige rohkem üldosalise eriretsidiivi sätetega, kus aegumistähtajad on sõltuvad süüteo raskusest. Nende sätete vahe seisab selles, et KrS. § 68 järele tulevad arvestamisele mitte individuaalsed karistused, vaid aegumistähtaeg sõltub süüteo kolmikjaotusel saadud süüteoliikidest; NS: aegumistähtaeg aga on sõltuv konkreetsele süütegijale määratud konkreetsest karistusest⁸⁷. KrS. retsidiivi sätete järele ei ole oluline, kui palju aega on möödunud eelmiste süütegude eest määratud karistuste kandmisest, oluline on vaid viimase karistuse kandmise ja uue süüteo toimepaneku vahe, kui see ei ületa retsidiivi arvestamiseks püstitatud aegumistähtaega, siis karistatakse süütegijat kui retsidiivisti ka s KrS. § 553 või 554 järele⁸⁸. NS. retsidiivi arvestamine erines selles osas täielikult KrS. retsidiivi arvestamise sätetest. Nii ütleb RNS. § 14', et varguse aegumise tähtajaks on kolm aastat ja NS. § 132 annab eeltoodud sätted aegumistähtaegadeks, kus juures ei ole öeldud, et see aegumistähtaeg oleks tarvilik vaid viimase ja eelviimase süütegude vahel, nagu see esineb KrS-is. Sellest ei saa siis ka kuidagi välja lugeda, et teise ja kolmanda varguse vahe ei ole retsidiivi määramisel oluline, nagu see on väljendatud Vene senati seisukohas⁸⁹, vaid põhjendatum on vaade,

87. Riigikohtu otsus 21.12.1932 nr.69, lhk.166.

88. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.284.

89. Tagantsev, NS. lhk.1030.

et NS. ja RNS. süsteemis retsidiivi arvestamisel on oluline kõigi süütegude vahe, s.t. retsidiivi arvestamisel ei tohi ühegi toimepandud varguse ja eelmise varguse eest määratud karistuse kandmise vahe ületada seaduses expressis verbis väljendatud aegumistähtaega. Sellele seisukohal asus ka meie kohus NS. ja RNS. kehtimise ajal.

Edasi nõudis NS., et enne neljanda varguse eest karistamist pidi süütegija kindlasti olema karistatud kolmanda varguse eest, sellega ringkonnakohtu poolt, sest kolmas vargus allus juba ringkonnakohtule. Kui aga süütegija oli küll karistatud kolmel korral varguste eest ja kõik vargused olid toime pandud retsidiivi aegumistähtaegade piires, kuid kolmandal korral karistas ekslikult jaoskonnakohtunik ja see otsus astus seadusejõusse ning süütegija kandis ka karistuse ära, siis pidi ringkonnakohtus neljandat korda ~~karistama~~ eest karistamisel kohaldama kolmanda varguse eest karistamise eeskirju ja alles järgmine vargus võis kujuneda juriidiliselt neljandaks varguseks, nagu see ka on väljendatud Vene senati seisukohtades⁹⁰. Kui nüüd edasi isik, kes oli juba karistatud neljanda varguse eest, toimis uue süüteo peale aegumistähtaja lõppu, siis oleks senati seisukoha järele teda pidanud karistama ringkonnakohtus kui kolmanda varguse eest (teise ja kolmanda varguse vahe ei ole oluline retsidiivi arvestamisel), tegelikult aga karistas seesugust süütegijat jaoskonnakohtunik kui esimese

90. Tagantsev, NS. lhk.1030.

varguse toimijat ja edasi algas jälle retsidiivi arvestamine vastavate aegumistähtaegadega, nagu oleks süütegija noor algaja. Selle vastu KrS. süsteemis on see puudus kõrvaldatud. KrS. süsteemis on retsidiivi arvestamisel oluline vaid viimase süüteo toimise aeg ja eelmise süüteo eest määratud karistuse kandmise lõpetamise aeg. Kui nende aegade vahe ei ületa retsidiivi aegumistähtaega, siis ei ole oluline eelmiste karistuste kandmise ja uute süütegude toimepanekute vaheaeg, vaid süütegijat karistatakse retsidiivistina eriosalise eriretsidiivi eeskirjade järele. Kui aga viimase kantud karistuse lõpetamise ja uue toimitud süüteo vaheaeg ületab retsidiivi aegumistähtaja, siis karistatakse seesugust süütegijat küll kui esimese varguse toimijat, kuid karistuse kohaldamisel arvestatakse üldretsidiivi eeskirju. Kui nüüd seesugune süütegija peale viimati määratud karistuse kandmise lõpetamise paneb toime uue süüteo aegumistähtaja piirides, siis karistatakse teda jälle eriosalise eriretsidiivi sätete järele kui retsidiivisti, s.t. kui eeltoodut väljandada paragrahvide järele, siis NS süsteemis peab karistus minema kindlas järjekorras alates RNS.§ 169, siis 170 p.8 (teine vargus), siis NS. § 1655 j.1 (kolmas vargus) ja selle järele NS.§ 1655 j.2 (neljas vargus). Kui selles reas aegumistähtaja ületamise tõttu tuleb katkemine, siis algab rida jälle otsast peale. KrS. süsteemis selle vastu on esimene ja teine ~~ja teine~~ vargus karistatavad KrS.§ 548 järele, kolmas KrS.§ 553 järele ja neljas KrS.§ 554 järele. Kui siin on jõutud välja KrS.§ 554 juurde ja siis ületatakse

aegumistähtaja piirid, siis karistatakse järgmise varguse eest KrS. § 548 järele. Kui nüüd järgneb uus vargus aegumistähtaja piirides, siis järgneb karistus mitte enam KrS. § 548 järele, nagu NS. süsteemis, vaid uuesti KrS. § 554 järele.

Järgmiseks süütegija järele varguse klassifikatsioonialuseks on juba süütegijate mitmus, nn. osalisus. Osalisuse~~x~~ eraldab KrS. varguse juures üldreeglina kõik need vormid, mis on esitatud KrS. üldosaski, kuid eriti kvalifitseeritakse neid varguse, mille saatsid korda rohkem kui üks süütegija. Selliste vargustena tõstab KrS. esile öösel mitme relvastatud isiku poolt toime pandud vargused ja öösel mitme isiku poolt ühiselt toime pandud metsavargus või ka eriotstarbeks määratud metsast vargus. Nende juures ei ole oluline salga moodustamine, kui aga moodustati varguste toimepanekuks salk, siis on see juba eriliselt kvalifitseeritud.

Selleks, et süütegu seaduse järele loetaksi mitme isiku poolt toimepanduks, selleks peab toimepanijate vahel olema sõlmitud vastav kokkulepe. Kokkuleppe vorm ei ole oluline, sellega saab kokkulepet sõlmida ka vaikivalt, nagu seda väidavad ka KrS. kommentaatorid⁹¹. Eriliseks seesuguse kokkuleppe vormiks on salk. Salgaks nimetatakse vähemalt kolme isiku kokkulepet ühiselt mitme süüteo toimepanekuks. Nii tavaline kokkulepe, kui ka salk ei vaja erilist organisatsiooni. Salga moodustamine meil erilist tähtsust ei oma ja praksises on see

91. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 43.

väga harukordne nähe, kuid arvestades selle võimalusi ja ohtlikkust mitte ainult üksikutele kannatanutele, vaid kogu ümbrusele, kus salgad või ka üks salk süütegusid toimib, siis on täiesti arusaadav, mis seaduseandja ka selle vormi on ette näinud ja eriliselt kvalifitseerinud.

Kui nüüd lõpuks küsida veel, kes on siis see süütegija, kelle järele seaduseandja eelkäsitatud viisil on pidanud vargusi liigitama ja kvalifitseerima? Kas on ka selle süütegija määritelu kuidagi püstitatud või kas on see üldse võimalik?

Nagu eespool nägime, võib üldreeglina vargusi toimida iga isik ja nende vargusi toimijate järele ongi klassifitseeritud vargused teatud gruppidesse. Kui jääda eeltoodu juurde, siis tekib küsimus, kas siis on ka iga isik, kes on varguse definitsioonis tähendatud viisil toiminud süüteo resp. toimuse, karistatav ka KrS. järele? Sirvinud KrS. üldosas selgub, et KrS. on eraldanud terve rea isikuid, kes ei ole süüdivad. Need süüdimatud isikud jagab KrS. absoluutselt ja relatiivselt süüdimatuteks. Kui nüüd on olemas teatav liik isikuid, kes ei ole süüdivad, siis tekib tahtmatult kahtlus eeltoodu tõelikkuses. Kui on teatav liik isikuid, kes ei ole süüdivad, siis ei saa ju iga isik vargust toime panna? Tegelikult on aga lugu nii, et süüdivus ja mitte-süüdivus on kas ise asja, kuid need ei saa siiski üldreegelt ümber lükata ja see jääb püsima senisel kujul: vargust saab toime panna iga isik, vaatamata sellele,

kas ta on süüdiv või mitte. Kui eespool nägime, et vargused on liigitatud süütegija isiku järele teadnud liikidesse, siis on see vaid vastutust raskendavate tunnuste järele, aga puudutamata on täielikult vastutust vähendavad tunnused. Sellest küsimusest on seaduseandja täiesti teadlikult möödunud, sest see küsimus on lahendatud üldosas absoluutselt ja relatiivselt süüdimatuse küsimuste lahendamisega. Siin jääb vaid järele katsuda püstitada veel keskse süütegija mõiste, kes saab tulla kõne alla vargana. Süüteo ja varguse mõistetest selguvad järgmised tunnused, millistele peab vastama ka varga mõiste: 1. vargus peab olema sooritatud tahtlikult, 2. süüdivalt, 3. toimija peab riisuma võõrast õigushüve 4. omastamise sihiga. Neid tunnuseid kokku liites saame järgmise varga mõiste: vargaks nimetatakse isik, kes tahtlikult ja süüliselt riisus omastamise sihiga võõrast õigushüve (vallasvara)⁹². Kasutades saadud varga definitiooni saame sellest tuletada ka retsidivistis mõiste: retsidivistiks nimetatakse varas, kes korduvalt, tahtlikult ja süüliselt on riisunud võõrast õigushüve omastamise sihiga ja on selle eest ka korduvalt karistatud. Mitme isiku poolt sooritatud varguseks nimetatakse seesugune vargus, kus on ühiselt tegutsenud mitu varast.

92. Handwörterbuch der Kriminologie und anderen strafrechtlichen Hilfswissenschaften, Berlin 1933, lhk. 239.

tingimustel, et need oleksid varastatav objektide olemasoluks, või et vargus oleks toimitud äriajamise sihil.

Vaadelnud varguste liigitust objekti järele näeme, et siin on peamiseks aluseks ikkagi objekti väärtus, objekti r...

§ 8. Varguse liigitus objekti järele.

Kui varguse pealiigituseks on liigitus ähvardava karistuse järele ja seal raskeimaks liigiks osutus kvalifitseeritud vargused, siis varguse subjekti järele varguste liigitus toimus just kvalifitseeritud varguste liigis. Selle vastu varguste liigitamine objekti järele ei piirdu ainult kvalifitseeritud vargustega, vaid viib meid ka privilegeeritud varguste valdkonda.

Nagu varguse mõiste käsitamisel selgus, on seaduseandja KrS. koostamisel paigutanud osa privilegeeritud vargusi "Võõra varanduse omavolilise kasutamise" peatükki. Privilegeeritud vargusteks objekti järele on vähese väärtusega objektid. Nii kuuluvad siia: 1. objektid, mille väärtus on alla kahe krooni, 2. tuulemurtud või lamapuud, 3. põllu- ja aiasaadused ning 4. metsikult kasvavad kinnisvarasaadused ja muu kinnisvarasaadused. Selle vastu kvalifitseeritud varguste hulka objekti järele kuuluvad kõrge väärtusega objektid. Siia kuuluvad vargused mille objekti väärtus ületab 1000 krooni; hobusevargus, mis kahtlematult on hinnatud mitte turu, vaid majandusliku väärtuse järele, s.o. tähtsuse järele majapidamises ja lõpuks kuuluvad siis riigi pealetungi- või kaitseabinõud, kuid need juba tingimusel, et need oleksid varastatud kaitseväge hoiukohast, või et vargus oleks toimunud äriajamise sihil.

Kandvaadelnud varguste liigitust objekti järele näeme, et siin on peamiseks aluseks ikkagi objekti väärtus, objekti rahaline väärtus ja ainult kahel juhul on sellest erand tehtud: hobusevarguse juures ja riigi kaitse- või pealetungivõimude varguse juures. Siin kerkib tahtmatult küsimus, kas on õiglane selliselt hinnata varguse objekti ja selle järele siis kvalifitseerida vargust? Kõigele sellele lisaks tekib raskusi ühe ja sama paragrahvi üksikute punktide rakendamisel, nimelt KrS. § 548 lg. 2 ... kui riisutud varandus kahjusaaja toitmiseks oli teadvalt hädatarvilik. ja lg. 4. kui aga riisutud varanduse väärtus ei ületa kahte krooni, Ma ei taha siin arvestada praegust sõja olukorda, kus mõndagi nii hädavajalikku toitainet saab hinnata vaid sentidega resp. pennidega, vaid ka normaalsedel aegadel võib toimuda selliste toitainete vargus, milliste hind ei ületa kahte krooni, kuid milliste asendamine siiski kas on võimatu või käib lihtsalt kannatanule üle jõu. Kumba normi siin siis rakendada? Teiseks on külluses selliseid väikese väärtusega esemeid, mis siiski oma iseloomult on kannatanule rohkem väärt, kui teine isegi kümme korda kallima väärtusega ese. Kõigepealt seda küsimust senised RStG Käsitades sama küsimust leiab Poznõšev, et Vene seadustik annab liigse tähenduse varguse objektile, väärtusele. Ta leiab, et see varguse objekti väärtuse liigne hindamine on Vene õigusesse sisse toodud Peeter I ajal Saksa õigusest ja oma arengu haripunktile jõudnud Ekateriina aegses seaduseandluses, kust edasi üle on

kandunud 1832 a. Seaduste kogusse ja nähtavasti selle kaudu ka NS-i ja ka UNS-i, missuguste allikate kaudu on ka meie seaduseandlusse üle kandunud. Edasi leiab Poznõšev, et käesoleva sajandi alguses Lääne-Euroopa seaduseandluses ei ole varguse hindamisel objekti väärtuse järele mingit tähtsust olnud. Tema nõuab, et varguse objekti väärtuse tähtsuse hindamine karistusele peab andma kohtumiku hoolde, kes vastavalt teistele andmetele hindab siis ka varguse objekti väärtust. Edasi leiab ta, et sageli varas ei teagi millise väärtusega on varastatud ese ja teiselt poolt ei tõesta varguse objekti väärtus süütegija ohtlikkust, vaid varguse objekti väärtus on täielikus sõltuvuses vastava eseme nõudmisest ja pakkumisest, mispärast sellel puudub ka side õigusmõistmisega⁹³.

Süüteo mõiste käsitlemisel selgus, et meil omab kehtiva seadusena suure tähtsuse ka Saksa kehtiv seadus. Kehtivas Saksa kriminaalseadustikus puudub varguse liigitus varguse objekti väärtuse järele; seal ei anta varguse objekti väärtusele üldse mingisugust ~~väärtust~~ tähtsust. Kas see erinevus omab tähtsust ka meie KrS. kehtivuse seisukohast? Sõnaselgelt seda küsimust senised RStGB. kohaldamise eeskirjad KrS-iga võrreldes käsitanud ei ole ja seepärast seisab küsimus senini lahtiselt, kuid arvestades "Eestis kehtiva seaduse määrust" peaks ka sellel erinevusel oma osatähtsus olema ning soovida jääb vaid selle küsimuse sõnaselge lahendamine. Arves-
93. Poznõšev, op.cit. Osobennaja častj lhk.195.

tades Poznõševi eeltoodud seisukohaga ja seaduste moderniseerimise vajadusega ning seadusega kaits-
tavate õigushüvede ühtsust ning objektiivset väärtust jääks vaid soovida, et ka KrS. kõrvaldaks
niisugused ebaotstarbekad sätted, nagu seda on muuseas ka varguste liigitamine varguse objekti
turuväärtuse järele.

Peale eeltähendatud objektide kuulub objekti järele liigitatavate varguste hulka veel dokumendi vargus. Dokumendi all mõistetakse siin igasugust kehalist asja, mis inimese tahteteonduse läbi on muutunud väljenduseks õiguslikult olulise sündmuse või olukorra olemasolust⁹⁴. See on varguse objekt, millele ei saa mingisugust kindlat turu väärtust anda ja samuti peaks olema ka teisedki varguse objektid määritletud, s.t. varguse objektil ei tohi olla formaalset väärtust süüteo toimijale karistuse määramisel.

vaks asjaoluks⁹⁵ ja selle järele arvatakse vargus kas raskeks või teiste asjaolude esinemisel kvalifitseerituka. Kui tavaliselt esmakordne vargus on lihtvargus, siis selle toimumine õõsel muudab ta raskeks. Mida aga seaduseandja mõistab õõ all, seda kahjaks ei ole lähemalt määritletud ja sellega on jäetud lahkaranemisteks küllaldane võimalus, või isegi neid soodustatud.

Käsitades õõ mõistet ütlevad kommentaatorid, et

94. Saarmann ja Matto, op.cit. lhk.202.

95. KrS. §§ 548 lg.2, 550, 551 ja 587 lg.3, 590.

maguist? Kui siin arvestame eeskätt linna olukorda, siis peab tähendama, et kogu linna piirides võttes ei saaks sellele määrata järele öö, sest mõned

§ 9. Varguse liigitus toimepaneku aja järele.

Nagu juba eespool tähendasin, on varguste liigitamisel toimepaneku aja järele lähtunud eeskätt kannatanu kaitse seisukohast, on arvestatud kannatanu võimalusi oma seadusega kaitstud õigushüve kaitsmiseks ja teiseks on arvestatud süütegija peitmisvõimalustega, s.t. nägematult teopaigale pääsemise ja sealt lahkimise võimalusi. Mõlemad asjaolud on raskendavate asjaoludena esile tõstetud. Nii käsitabki süütegude liigitus toimimisaja järele ainult raskeid ja kvalifitseeritud juhtusid.

Juba vanas õiguses tunnustati varas alatuks inimeseks ja selle vastu otsiti kaitsevõimalusi, nii on ka kaasaegne seaduseandlus arvestanud asjaolu, kas vargus on toime pandud öösel või päeval. Kui vargus on toime pandud öösel, siis loeb KrS. selle eranditult raskendavaks asjaoluks⁹⁵ ja selle järele arvatakse vargus kas raskeks või teiste asjaolude esinemisel kvalifitseerituks. Kui tavaliselt esmakordne vargus on lihtvargus, siis selle toimimine öösel muudab ta raskeks. Mida aga seaduseandja mõistab öö all, seda kahjuks ei ole lähemalt määritletud ja sellega on jäetud lahkarvamisteks küllaldane võimalus, või isegi neid soodustatud.

Käsitades öö mõistet ütlevad kommentaatorid, et ööna tuleb mõista aega, mil ümbruskonna elanikud tavaliselt magavad! Millises ulatuses tuleb mõista tavalist

95. KrS. §§ 548 lg.2, 550, 551 ja 587 lg.3, 590.

magamist? Kui siin arvestame eeskätt linna olukorda, siis peab tähendama, et kogu linna piirides võttes ei saakski selle määritelu järele ööd, sest mõned inimesed lähevad varakult magama ja selleks ajaks, kui teised magama lähevad, tõusevad nad juba üles. Ka vähema ümbruse käsitamisel saaksime sama olukorra. Kui püstitada nõudmine, et kannatanu peaks sel ajal magama, ka siis saab mingisugune ebamäärane olukord. Arvestades teist seisukohta, millise kommentaatorid esile toovad vaieldava seisukohana - et öö kestab ^{saabumisest korduni} pimedusest pimedani, siis peab tähendama, et see on mõiski paremini määritletud ja teiseks peaks see juba õiguspoliitiliselt nii olema, sest oluline ei ole see, kas kannatanu või ümbruskonna elanikud magavad, vaid olulise tähenduse peab siin omama siin küsimus, kas kannatanul on sel ajal soodsam oma õigushüve kaitsta või on see raskendatud. Lähtudes sellest seisukohast tuleb tähendada, et pimeduse katte all on vargal märksa soodsam "töötada", kui valge päevaga ja seepärast peaks ka see seisukoht kohtu praksises rakendust leidma.

Teise aja arvestuse momendina on KrS-is esile tõstatatud ühiskondlik õnnetus⁹⁷. Siin on ilmselt lähtutud kannatanu kaitse seisukohast ja tarvitades analoogiat peaks sama seisukoht ka öö mõiste määramisel mõõduandev olema.

96. Saarmanna ja Matto, op.cit.lhk. 281.

97. KrS. § 549.

se vargus toimituks raudteerongil? Kommentaatorid on selles küsimuses asunud seisukohale, et vargus on toimitud raudteerongi § 10. Varguse liigitus toimepaneku koha järele.

saabumiseni sihtjaama? Sedagi väljendust on võimalik vaade. Kui varguse toimepaneku aja järele varguste liigitamisel esile oli tõstetud kaitse võimalus, siis näeme sama nähet ka koha järele vargusi liigitades. Seesuguse kohana on KrS. esile tõstnud eeskätt raudteerongi⁹⁸. Sellest järeldust tehes saame olukorra: kannatanu on reisul ja tema, seadusega kaitstud, õigushüve on tema juures; ka teisi isikuid on reisul ja need ei asu mitte teatavas kauguses kannatanust, vaid nemad viibivad nii kannatanu läheduses, et neil vahet peaaegu ei olegi. Kõik see raskendab kannatanu oma õigushüve kaitset ja seaduseandja on sanktsioonidega tulnud kannatanut abistama. Siiski peab siin kohas mainima, et KrS. on siin millegi pärast kasuismi kaldunud. Seaduse erilise kaitse alla on võetud raudteerong kui kollektiivne liiklusvahend, aga teised kollektiivsed liiklusvahendid, nagu autobus, laev, on jäetud sellest kaitsest ilma, aga miks? Kas neil liiklusvahenditel on reisiija oma õigushüvede kaitsmises paremas seisukorras võrreldes raudteerongiga? Ühtlase kaitse pakkumiseks peaks raudteerongiga samaväärsed mõisted olema kõik kollektiivsed sõiduvahendid.

Teise küsimusena tõuseb siin üles aeg, kui kaua, s.t. missugusest momendist kuni missuguseni momendini loetak-

98. KrS. § 548 lg.2. *to, op.cit. lmk. 261.*

se vargus toimituks raudteerongil? Kommentaatorid on selles küsimuses asunud seisukohale, et vargus on toimitud raudtee rongil ajavahemikul rongi väljasõidust kuni saabumiseni sihtjaama.⁹⁹ Sedagi väljandust on võimalik vaadelda kahest seisukohast: 1. rongi ja 2. reisija seisukohast. Kui küsimust vaadelda reisija seisukohast, siis ei saa lugeda vargust raudteerongil toimitud varguseks, kui see sooritatakse enne väljasõitu lähtejaamast, s.t. kui reisija läheb rongile ja jätab omad pakid sinna, aga ise peab mingisuguste asjatoimetuste tõttu veel korra raskelt rongilt lahkuma ja vargus sooritatakse just sellel ajal ja enne rongi väljasõitu. Veel komplitseeritumaks muutub olukord siis, kui reisija jääb rongist maha, aga pakid jäävad rongi ja sealt varastatakse ära. Reisija seisukohast vaadates ei saaks ka seda lugeda varguseks raudteerongilt.

Olukord muutub küll natuke, kui küsimust vaadelda rongi seisukohast, kuid ka siis jääb kommentaatorite seisukohast lähtudes teatav ajavahemik, kus vargust ei saa lugeda rongilt varguseks. Nt. Tallinnas koostatakse rong sõiduks Petserisse. Rong seisab Tallinna jaamas ja reisijad asuvad rongile, kui nüüd seal sooritatakse vargus enne väljasõitu, siis ei ole see vargus raudteerongil, sest see on sooritatud enne rongi väljasõitu lähtejaamast. Samasugune olukord tekib Petseris, kui vargus sooritatakse peale rongi saabumist, s.t. seismajää-

99. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.281.

mist, sest rongi saabumiseks loetakse moment, mil rong jääb sihtjaamas seisma ja väljasõiduks loetakse see moment, mil rong lähtejaamas hakkab liikuma.

Eeltoodud põhjustel vajab korrektoori vargus

"raudteerongi liikumise või selle peatuse ajal" laiendades seda varguse mõistest ka teistele kollektiivsõidukitele ühtlasi täpsustades selle varguseliigi mõistet sellega, et seesuguseks varguseks loetakse vargus kollektiivsõidukilt selle sõiduks valmisseadmise momendist kuni viimase reisija ühes pagasiga lahkumise momendini.

Teise liigina koha järele liigitatavatest vargustest võib käsitada kohtasid, millised seaduseandja on võtnud erilise seaduse kaitse alla. Selliste kohtadena mainib KrS. surnuhauda, kaitseväge hoiukohta, elutsetavat hoonet ja metsa¹⁰⁰. Nendest kohtadest metsast toimitud vargused kuuluvad nii privilegeeritud kui ka kvalifitseeritud varguste hulka, vastavalt teistele asjaoludele, mis juba eespool on käsitatud. Surnuhauast, kaitseväge hoiukohast ja elutsetavast hoonest vargused on käsitatud ainult kvalifitseeritud juhud, kuna teistest ruumidest toimitud vargused on seevõrra tihedasse ühendusse seatud teistest asjaoludest, et neid ei saa käesolevas vaadelda.

Mis puutub vargustesse surnuhauast, kaitseväge hoiukohast ja metsast, siis need mõisted on seevõrra selged ja nendest varguse toimisega seoses asjaolud küllaldase

100. KrS. §§ 548 lg.2, 549 pp.1 ja 3, 550, 551, 587 ja 590.

täpsusega esile toodud, et nende juures ei ole tarvidust pikemalt peatuda. Küll aga vajab pikemat käsitamist elutsetava hoone mõiste ja selle kaitse küsimus.

Elutsetavast hoonest vargust käsitab KrS. § 550.

Selle sätte uurimisel tekib küsimus, kumba on seaduseandaja siin rohkem tahtnud kaitsta, kas õigushüve või kannatanu isikut? KrS. § 550 järele karistatakse isikut, kes toimis varguse: 1. elutsetavast hoonest, 2. laevast või muust ruumist või elutsematust ruumist, kus varguse toimepaneku ajal teadvalt viibis inimene ja 3. aiaga ümbritsetud elutsetava hoone õuest tingimusel, et varas oleks relvastatud või et varas toimiks varguse öösel kas murdmisel või valevõtme abil. Siin esimese tingimuse juures on kahtlematult mõõdnandvaks kannatanu kaitse, sest siin ei ole aja suhtes mingisuguseid erilisi tingimusi püstitatud. Et teisel juhul nõudmiseks on, et vargus oleks tingimatult öösel toime pandud, siis näib ka siin olevat esiplaanile nihutatud kannatanu kaitse, sest kõigil eeldustel on öösel inimesed tavaliselt ikka kodus. Seda arvamist kinnitab nõudmine, et elutsematus hoones peab süütegijale teadlikult inimene viibima.

Teopaigal viibija suhtes ei ole seadus püstitanud küll mingisuguseid nõudmisi, sellega ei tarvitse seal olla kannatanu, vaid seal võib olla ka keegi teine isik, kuid see ei muuda veel olukorda. Et see säte on püstitatud kannatanu kaitseks, seda kinnitab ka UNS. koostamise

101. Tagantsev, UNS. lhk. 1263 ja 1264.
102. Tagantsev, NS. lhk. 1010, NS. § 1647.

komisjoni seletuskiri¹⁰¹, aga kahjuks ei ole ka sellest näha, miks on seaduses erilise kaitse alla, ja seda just varguse peatükis, võetud inimene, aga õigushüve kaitse on hoopis nõrgenenud? Nii näiteks ei saa selle sätte alla kuidagi viia vargust, mis on toimitud päeval, olgugi murdmisel elutsetavast hoonest, relvastamatu varga poolt. Siin on kahtlematult seadus teinud varguse osas jälle mingisuguse arengu, kas paremusele või halvenemisele, aga missugustel õiguspoliitilistel kaalutlustel see on toimunud, selle kohta käsitatud materjal selgust ei anna. vaesema rahvaklassi õigushüvede kaitseta jätmiseks. Kui NS. süsteemis oli elumaja erilise seaduse kaitse alla võetud just murdmiste puhuks, siis oli see ka arusaadav, sest elumajas tavaliselt hoitakse ikka kannatanule väärtuslikumad esemed, kui mujal. NS. ei püstitanud elutsetavast ruumist murdmisel sooritatud varguseks mingisuguseid ajalisi piire, vaid need olid kõik kvalifitseeritud ühistel tingimustel ja allusid ühistele seaduse sätetele.¹⁰²

Arvestades kannatanu kaitse vajadust ja eelistades seda õigushüve kaitsele, ei saa seda siiski kuidagi õigustatuks pidada ainult öö tundidel, vaid samasugust kaitset vajab kannatanu ka päeva tundidel. Ka päeval võib kannatanu või keegi tema kodakondsetest kodus viibida ja sissetungija ohvriks langeda samasugustel tingimustel, nagu ööselgi relvastamatu vargale. Kõigil

101. Tagantsev, UNS. lhk.1263 ja 1264.
102. Tagantsev, NS. lhk.1010, NS. § 1647.

eeltoodud asjaoludel on minu arvates tarvilik siiski tagasipöördumine NS. süsteemi juurde ja kannatanule kaitset pakkuda mitte ainult isikuvastaste süütegude ähvardusel, vaid ka tema õigushüvede kaitseks. Kui võtta elutsetavad hooned erilise seaduse kaitse alla, siis ei või seda ka piirata mingisuguste teiste tingimustega, vaid neid kaitsta igasuguste teiste tingimuste olemasolul. Kui jätta nt. päeval elutsetavast hoonest toimitud murdvargus nõrgendatud seaduse kaitse alla, siis tundub see päevaste murdvarguste soodustamisena ja eriti vaesema rahvaklassi õigushüvede kaitseta jätmisena, sest just need peavad sageli pääsma läbi oma elukorterist eemal viibima tööl ja seesuguste korterite seadusliku kaitse nõrgenemisel sagenevad seal vargused, mille tulemuseks on rahulolematuse kehtiva korraga.

hädaseisundis toimitud vargusena esineb KrS. § 548 lg.4, kus on püstitatud nõue, et vargus on privilegeeritud siis, kui see on toime pandud äärmise häda sunnil. Siin nähtavasti seaduseandja on arvestanud võimalust, et süütegija varguse asemel võib minna kannatanu juurde ja paluda sellest, mida ta vajab oma mõõdapääsmatu tarbe rahuldamiseks.

Vastandina süütegija tarbe rahuldamiseks vajaliku eseme vargusele on kannatanule vajaliku eseme vargus. Nii käsitleb KrS. § 548 lg.2 kannatanu toitmiseks hädavajaliku eseme vargust, mis kuulub raskete varguste

hulka, sellega siis kannatanu hädaseisundisse asetamine
vargusega, kuulub raskete varguste hulka.

§ 11. Varguse liigitamine olukorra järele.

Varguse liigitamisel olukorra järele, millises
on vargus toimitud, paistab esimesel pilgul kohe silma,
et siin on seaduseandja arvestanud niihästi kannatanu
kui ka süütegija olukorda. Vastavalt sellele on vargusi
liigitatud nii kvalifitseerituteks, kui ka privilegee-
rituteks ja ühel juhul isegi on tunnustatud vargus
hädaseisundis toimituks ja sellega karistamatuks.

Kasutades nn. tõusvat rida varguste klassifitseerimisel tuleb eeskätt mainida hädaseisundis toimitud vargust. Selliseid juhtusid tunneb meie seadus ainult üht ja nimelt metsavargust, kus juures varastatud ese oli hädatarvilik sõiduvahendi parandamiseks¹⁰³. Teise hädaseisundis toimitud vargusena esineb KrS. § 548 lg. 4, kus on püstitatud nõue, et vargus on privilegeeritud siis, kui see on toime pandud äärmise häda sunnil. Siin nähtavasti seaduseandja on arvestanud võimalust, et süütegija varguse asemel võib minna kannatanu juurde ja paluda sellet eset, mida ta vajab oma möödapäasmatu tarbe rahuldamiseks.

Vastandina süütegija tarbe rahuldamiseks vajaliku eseme vargusele on kannatanule vajaliku eseme vargus. Nii käsitab KrS. § 548 lg. 2 kannatanu toitmiseks hädavajaliku eseme vargust, mis kuulub raskete varguste

103. KrS. § 594.

hulka, sellega siis kannatanu hädaseisundisse asetamine vargusega, kuulub raskete ^{varguste} varguste hulka. Järgmiseks olukorra tunnuseks võib nimetada juhtu, kus ese on antud ameti tõttu süütegija hoole ja valve alla. Sel juhul saab esineda vaid erisüütegumille saab toimida vaid süüteo objekti valvaja. See süüteo liik esineb riigi, omavalitsuse jne. teenistujate juures, kes selleks on seaduses expressis verbis loendatud¹⁰⁴. Sellele olukorrale vastandiks on ühiskondliku õnnetuse tõttu valveta jäänud esemete vargus, kus juures tingimuseks on, et varguse objekt oli õnnetuse ohus ja kas sellest olukorrast või ka siis, kui see ese on ohust päästmise otstarbel viidud kuhugi eemale ja jäänud seal valveta, varastatakse.¹⁰⁵ Need olukorrad moodustavad juba kvalifitseeritud varguste juhud. Eriolukorra moodustavad relvastatult vargused. Nagu eespool juba nägime on relvastatult vargus käsitletav raskendava asjaoluna ainult siis, kui selliselt toimitakse vargus elutsetavast hoonest või kohast, kus varguse ajal teadvalt viibis inimene¹⁰⁶. Sellest sättest järeldub, et juhul, kui süütegija läheb vargile ja võtab relva igaks juhuks kaasa ning toimib varguse elutsemata hoonest, siis ei ole see raskendavaks asjaoluks, vaid vastutus on võrdne relvastamatult vargusele.

104. KrS. § 545 lg. 3.

105. KrS. § 549.

106. KrS. § 550 ja Tagantsev, UNS. lhk. 1264.

Siin ei saa mõõduda vaikides ka relvastuse küsimusest. KrS.kommentaatorid esitavad siin kaks seisukohta: 1. asjad, millega tavaliselt süüdlase ümbruskonnas tekitatakse kehavigastust ja 2. asjad, millega võimalik tekitada kehavigastust¹⁰⁷. Nendest seisukohtadest on kommentaatorid omaks võtnud esimese. Kuidas aga seda väljendust tõlgendada, seda kommentaatorid ei ole selgitanud. UNS. seletuskiri määritleb relva esemena, milline kuulub kaitseks või kallaletungiks¹⁰⁸. Nende määritelude järele saab relvana kasutada ka keppi, sest keppi on võimalik kasutada nii kaitseks kui ka ründeks ja sellega on võimalik tekitada ka kehavigastust. Kui relva määritlemiseks kasutada mõistet: millega tavaliselt süüdlase ümbruskonnas tekitatakse kehavigastust, siis see mõiste jääb liiga ebamääraseks ja sellega ei saa midagi määritleda. Seesugune määritus võiks meie oludes kõne alla tulla vahest Petserimaal või Peipsi ääres, kus korraldatakse "gulänjeid" ja kokkupõrkeid "kas kehavigastuse tekitamiseks kõlbulike esemete proovimiseks" või muuks, see vahest ei ole siin oluline, kuid seal saaks "tavalise" mõistet kindlasti rakendada. Püüdes määrata relvastuse otstarvet ütleb UNS. seletuskiri, et relvastuseks on selline olukord, mis asetab süütegija tunduvasse ülekaalu kannatanuga võr-

107. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 283.

108. Tagantsev, UNS. lhk. 1264.

112. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 283.

113. Schönke, op.cit.lhk. 503.

reldes, kui nende vahel juhtub kokkupõrge¹⁰⁹. Siit saab ikkagi jälle vaid üht välja lugeda, et relvastatult varguse mõiste on ikkagi tekkinud kannatanu isiku, aga mitte õigushüve kaitseks.

Käsitades sama küsimust nõuab Liszt, et relva tuleb tehniliselt mõista¹¹⁰, aga Schönke nõuab otse vastupidiselt, et "relvastatult varguse" mõiste juures ei tule relva tehniliselt mõista, vaid selles mõttes relvana tuleb mõista igat ohtlikku abinõu. Uus Saksa kriminaalseadustiku eelnõu mõistab relva all igasugust eset, millega saab mõjukalt vastupanu tõrjuda või murda¹¹¹. Minu arvates on viimane relva määritelu otstarbekaim, sest see ei jäta enam kõrvalepõike võimalusi.

Relvastatult varguse toimimiseks on erinõudmiseks, et süütegija peab olema varustatud relvaga. Relvaga vargstamise all mõistavad KrS.kommentaatorid tahtlikku ja teadlikku relva kaasavõtmist just selleks, et sellega tõrjuda tagasi kannatanut või kedagi teist, kui keegi juhtub varast vargusel segama¹¹². Samal seisukohal asub ka Schönke¹¹³, aga ei üks ega teine ei näita seda, kuidas peavad süütegude jälitajad selle asjaolu selgitama ja teiseks ei anta ka mingisugust tagatist selleks, et varas juhušlikult kaasasolevat

109. Tagantsev, UNS.lhk.1264.

110. Liszt, op.cit.lhk.453.

111. Schönke, op.cit.lhk.503.

112. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.283.

113. Schönke, op.cit.lhk.503.

relva ei kasuta vastupanu murdmiseks või tõrjumiseks või koguni kannatanule kalleletungiks, sellepärast leian, et relvastatult varguseks tuleb lugeda ka see, kui süütegijal on relv kaasas ja see leitakse peale varguse toimimist tema juures, või ta ise ütleb, et temal on relv kaasas olnud, sest asjaolu, kas süütegija võttis relva otse vastupanu tagasitõrjumiseks kaasa või oli see mingisuguseks muuks otstarbeks, nt. koera tagasitõrjumiseks, kaasas, ei muuda tema ülekaalu relvastamatu kannatanu suhtes. Nii asus ka Vene senat NS, kehtivuse ajal seisukohal, et kaasavõtmise otstarb ei ole oluline, vaid oluline on asjaolu, et mingisugune ese oli kaasas, millega oli võimalik vigastusi tekitada¹¹⁴. Ka Eesti Riigikohus asus samal seisukohal ning sellele peaks ka edaspidi jääma.^{114-a} muudab varguse privileegeerituks, sest ta toetab teatavat kahetsust.

Järgmise astmena süü raskuse järele on süütegija erilise julmus, usalduse rikkumine ja tõkete ning lukustuste kõrvaldamine¹¹⁶. See tõkete või lukustuste kõrvaldamine on mõeldud kehel tingimusel: 1. eluteemastust hoones varastamisel, või 2. elutsetavast hoonest päeva ajal varguse toimetamisel, need juhud muudavad varguse kill raskeks, aga mitte kvalifitseerituks. Tõded tingimustest julmus või julmumus, nagu seda seadus väljendab, tähendab süütegija poolt avalikku asja riisumist ja isegi vägivalds, kuid mitte lahkuvastast vägivalds, mis süüteo

114. Tagantsev, NS. lhk.1025.

114-a. Riigikohtu kriminaalosakonna otsus 14.4.1923 a.

116. KR. 18.2.

vargusest muudab röövimiseks, s.o. varguse naabersüü-
teeks. Usalduse rikkumisena käsitatakse aga eeskätt
teenijas § 12. Varguse liigitamine tegevuse järele.
selle liigi alla iseenesest õiguste ja seaduste ning
selliste tegevuste

Käesoleva liigituse aluseks oleva tegevuse all
mõeldakse süütegija tegevust kas süüteo sooritamiseks
või süütegija tegevust peale süüteo sooritamise. Selle
liigitamise alusel toimetatud liigitamine läbib nii
privilegeeritud, rasked kui ka kvalifitseeritud varguste
juhud.

Alustades liigitust kergemate juhtudega tuleb eeskätt
mainida süütegija poolt varguse objekti vabatahtlikku
või ka sunnitud tagasiandmist, kuid tingimusel, et see
tagasiandmine toimuks enne kohtuotsuse tegemist¹¹⁵.
Seesugune varguse objekti tagasiandmine muudab varguse
privilegeerituks, sest ta tõestab teatavat kahetsust.

Järgmise astmena süü raskuse järele on süütegija
eriline julmus, usalduse rikkumine ja tõkete ning lukus-
tuste kõrvaldamine¹¹⁶. See tõkete või lukustuste kõrval-
damine on mõeldud kahel tingimusel: 1. elutsematust hoonest
varastamisel, või 2. elutsetavast hoonest päeva ajal var-
guse toimetamisel, need juhud muudavad varguse küll
raskeks, aga mitte kvalifitseerituks. Toodud tingimustest
juhus või jultumus, nagu seda seadus väljendab, tähen-
dab süütegija poolt avalikku asja riisumist ja isegi
vägivalda, kuid mitte isikuvastast vägivalda, mis süüteo

115. KrS. § 548 lg. 4.

116. KrS. § 548 lg. 2.

vargusest muudab röövimiseks, s.o. varguse naabersüü-
teks. Usalduse rikkumisena käsitatakse aga eeskätt
teenijaskonna poolt toimitud vargusi, samuti kuuluvad
selle liigi alla igasugused abiliste ja meistrite ning
sellide poolt toimitud vargused. Nende asjaolude esine-
misel muutub vargus raskeks varguseks ja kohus võib
fakultatiivselt karistust suurendada kuni kahekordse
määrani lihtvargusega võrreldes.

Et vargus muutuks kvalifitseerituks, selleks on
seaduses püstitatud süütegija tegevuse kohta järgmised
nõuded: 1. vargus peab olema süütegjale muutunud äriaaja-
miseks, 2. tőkete ja lukustuste murdmine peab toimuma
elutsetaval hoonel või sellega võrdseks arvatud hoonel
öösel. Mõlemad need liigid jagunevad vastavalt eritun-
nustele veel alaliikideks. Nii jaguneb äriaajamine
kahte alaliiki objekti järele: kas hobusevarguse või
kaitseväe relvastuse vargus on muutunud äriaajamiseks.
Mis puutub äriaajamiseks muutumisesse, siis ei saa sel-
lena käsitada ühe ega ka kahe varguse toimepanekut, vaid
vastavaid varguseid peab olema rohkem ja süütegija peab
varastatud esemete realiseerimisest omale saama peamise
eluülespidamise allika, nagu seda ka KrS. kommentaatorid
väga õieti väidavad¹¹⁸.

Tőkete ja lukustuste kõrvaldamine jaguneb samuti
kahte alaliiki, kuid siin on alaliikidesse jagamise alu-

117. KrS. §§ 549 ja 552 lg. 2, 550 ja 551.

118. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk.54.

nd. lk 78
nõu teha kinnituse
kõrvaldamise

seks on võetud varguse sooritajate arv, kus juures sellele on liidandatud veel relvastuse nõue. Nii eraldatakse ühe isiku poolt sooritatud vargus mitme isiku poolt sooritatud vargusest, kus juures ühe isiku poolt toimitud õise murdvarguse eest on karistuse ülemääraks vangistus, aga mitme isiku poolt sooritatud varguse eest määratava karistuse ülemääraks on sunnitöö. Ka karistuse kestvuses on vastavalt erinevus.

Lõpuks on tarvilik veel peatuda tõkete ja lukustuste kõrvaldamise ja murdmise küsimuste ja mõistete juures. Seadus minib seesuguse tegevusena valemõistete kasutamist ja tõkete ning lukustuste rikkumist¹¹⁹. Siin peab kõigepealt selgitama valemõiste. Mida tähendab siin just "vale"? KrS. kommentaatorid defineerivad valemõistit järgmiselt: valemõisteks loetakse igasugune ese, millega on võimalik lukku rikkumata avada¹²⁰. Selle mõiste alla loevad nad ka õieti järele tehtud võtme. Tegelikult on see mõiste veelgi laiem, selle mõiste alla käivad kõik kannatanule mittekuuluvad võtmed. Siin võib isegi seesugune olukord tekkida, et kannatanu on kaotanud õige võtme või on see temalt varastatud ja hiljem kasutatakse seda võtit varguse toimetamiseks; ka niisugune võti kuulub valemõistesse.

Lukustuste ja tõkete rikkena tuleb mõista nende

119. KrS. § 550 j.2.

120. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 283.

121. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 283.

122. Schönke, op.cit.lhk. 499.

avamist sel teel, et nad edaspidi paranduseta ei ole kasutatavad. Selle rikke kohta ei ole seadus püstitanud mingisuguseid nõudmisi. Selle järele ei ole siis rikke suurud oluline; see võib olla hoopis väike ja kergesti kõrvaldatav, aga ka luku või tõkke kõlbmatuks muutev. Rikete tekitamise viisi seadus ette näinud ei ole ja seepärast ei ole oluline, kuidas rike on tekitatud, kas murdmisega või lihtsalt urgitsemisega. Sama hästi, kui rikete tegemiseks võib kasutada mõnd murdmisriista, võib seda tekitada ka lukkude juures mõne halva valevõtme või muuga. Selle vastu lukustuste ja tõkete kõrvaldamine haarab enesesse ka nende hävitamise, täiesti kõlbmatuks muutmise¹²¹. Kõrvaldamine iseenesest haarab enesesse ka murdmise mõiste. Murdmiseks aga nimetatakse lukustuste ja tõkete vägivaldne kõrvaldamine, mis takistavad sissepääsu vastavasse ruumi või kohta¹²².

Kokkuvõttes selgub, et tegevuse järele süütegude liigitamisel on siiski mõõduandvad ka teised tingimused, et vargust arvata kvalifitseeritute liiki.

te sätete seadusesse paigutamisel.

Kui eelkäsitatud rõhuvas enamuses käsitleb vargust süütegija seisukohast, siis ei ole ülearune sama küsimust puudutada ka kannatanu seisukohast. Kui eespool oli juttu süütegija hädasisundist ja kannatanu hädasisundisse asetamisest, siis on seal käsitlemata, missugused õigused kannatanu sellega onab? Kas kannatanul on õigus häda-

121. Saarmann ja Matto, op.cit.lhk. 283.

122. Schönke, op.cit.lhk.499.

Elkäsitatust selgus, et seaduseandja on teinud
tõkestada § 13. Lõppmärkmed.

Heitnud pilgu eeltoodusse näeme, et vargust on võimalik vaadelda nii varga kui ka kannatanu seisukohast ja vastavalt neile seisukohtadele annab vargus ka erineva pildi. Kui varga seisukohast vaadata, siis esineb olukordasid, millised seadus tunnustab hädaseisundis toimimiseks ja kas vabastab varga täielikult karistusest või arvestab privilegeeritud vargusena. Otse vastupidiselt aga arvestab seadus varguse toimimise raskendava asjaoluna, kui varguse objekt oli kannatanule toitmiseks hädavajalik. Edasi köidab meie tähelepanu kannatanu kaitse võimaliku kallaletungi vastu süütegija poolt. Ka selleks on seadusesse paigutatud erilised sätted ja nagu KrS. otsese allika UNS. seletuskirjast nähtub, seda eriti just selleks et süütegija ei oleks kannatanuga kokkupõrkel kannatanuga võrreldes üleolevas seisundis. Kõik need asjaolud näitavad, et seaduseandjal on olnud mingisugune sõht seesuguste sätete seadusesse paigutamisel.

Kui eelkäsitud rõhuvas enamuses käsitab vargust süütegija seisukohast, siis ei ole ülearune sama küsimust puudutada ka kannatanu seisukohast. Kui eespool oli juttu süütegija hädaseisundist ja kannatanu hädaseisundisse asetamisest, siis on seal käsitamata, missugused õigused kannatanu sellega omab? Kas kannatanul on õigus hädaseisundis käitumiseks ja hädakaitseks?

Belkäsitatust selgus, et seaduseandja on tahtnud tõkestada süütegija ülekaalu sattumist kannatanuga võrreldes ja selleks on püstitanud erilised sanktsioonid relvastatud vargusele. See asjaolu viitab sellele, et kannatanul on õigus nii hädaseisundis käitumisele, kui ka hädakaitsele. Hädaseisundis käitumisele on kannatanul eriti siis õigus, kui vaatamata seaduse kaitsele, ta on sattunud allolevasse seisundisse süütegijaga võrreldes. Samaaegselt on aga kannatanul ka õigus hädakaitseks. Kannatanule on kindlustatud kõik seadusega kindlustatud õigused hädakaitseks, sest hädakaitse ei ole lubatud ainult isikuvastaste süütegude puhul, vaid see on lubatud ka varavastaste süütegude puhul ründe tõrjumiseks. Seadus läheb isegi kaugemale, ta ei piirdu ainult hädakaitsega, vaid varguse puhul on lubatud ka hädaabi¹²³.

Lõppkokkuvõttes, arvestades kõiki seaduslike kaitsevahendeid varaliste huvide kaitseks, jääb vaid soovida, et seadus sirgjoonelisemalt kaitseks kõiki õigushübe.

123. KrS. §§ 45 ja 46.